обязательный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • КХЪАЬРА, 8 ноябрь, 1978 шу. • № 134 (5954). • Мах 2 кепиг.

ЛЕНИНСКИ НАЬКЪАГIА, ОКТЯБРА БАЙРАКХА КIАЛ

1978 шера 7 ноябре хинна тIема паради Москверча къахьегамхой викалий демонстрации

Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце — XX бIаьшерен керттерча событе — хIара шу дуне революционни наькъаца эргадоала керда ханиюкъ я, коммунизм хьалъярга бодача наькъагIа Советий Мехко баькхха керда гIа ба. Цудухьа тахан, Октябра 61 шу дузача дийнахьа, ленински парте кулгалца хьабеначa наькъага доккхал деш юха а хьежаш, советски нах бIубенна хьеж кхоаненга.

Шоай эггара сийрдагIа долча цIейна — дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе хьахиннача денна дега гIоз хинна накъаденад советски халкъ. Де а доагIаш деш да вай патриотически доккхал. Таханарча дезача цIейга кхаьчад вай юбилейни, 1977 шера къахьегама ритми хьинари лаьгI ца долийташ.

Бутт хьалхагIа мехко белгалдаьккхар СССР керда Конституци тIаийца хьалхара шу дизар. Планал совгIа йолча болатен ялатийн тоннащца, иттащ эзараш станокащцен машинащцен, промышленни объекташ чуIа цIеноши ханал хьалха эксплуатаце дIадаларца белгалдаьккхар из деррригача халкъа юкъара цIей.

Укх дезача дийнахьа советски наха хоамаш ду Даьхенга, Партега: лерргаIа, толаме кхоачашъю КПСС XXV съезда исторически решенеш, КПСС ЦК декабрьскин (1977 ш.) июльскин (1978 ш.) Пленумий социамаш. ЛоарзагIа ца йоаккхаш кхоачашъеш йола программа а хинна дIаэттай КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Л. И. Брежнева а парте кхыча кулгалхой а балхаш тIара положенеши выводаши. Социалистически яхь лелаеча юкъагIа къахьегача адамий хьинар айденна хилар бакъдеш дола керда тешал а хинна дIаэттай хIаране ши-ший пхе шера задане ш В. И. Ленин ваь 110 шу дузаш кхоачашъе аьнна Москверча хьалха латтача болхлоша дукха ха йоаццаш дIайолаяь почин. Из маьхера инициатива хьаллаьцай берригача мехка.

1978 шера 7 ноябрь. 61-гIа октябрь. ЦIе майда — Советий Мехка керттера майда. ЦIея дозал хьахьоккхаши шиш болаши я цун цхьалхо. ГУМ-а хьалхашка хьалтеха доаллача доккхача гата тIа — Владимир Ильич Ленина портрет. Революце баьччa идеяш тахан Коммунистически парте. 260 миллион долча советски халкъа гIулакхащца кхоачашъеш я. Коммунизм Iомае яха Ленина васкет деза леладешн кхоачащдеши да КПСС тешамеча гIончои деналеча резервои — Октябра деза денош тIаkxачале хьалххагIа ший 60 шу дизар белгалдаьккхача Ленински комсомоло. «Къонача ленинций союзо къаьгга хьахьонх Советий Мехка революционни денал, романтика, массазара къонал, ленински, коммунистически хьисапе баха, болх бе, къовсам лоаттабе лаьрхIа кагий нахи мехкарийи хилар», — белгалдоаккхар КПСС Центральни Комитето КагIрхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союзага ше дахьийтача моаршал тIа.

Мачташ тIа терхаш ягIа СССР Паччахьалкхен байракх, союзни республикай байракхаш. Исторически музея здане оагIоца хьалйоаллача монументальни паннос хьаелл таханарча цIея керттера тема: коммунизм хьалъераш — кхолламий наькъагIа. «Вай хьал а лоац, къоабал а ю КПСС ленински политика!» — аьнна яздаьд транспаранта тIа. Советски халкъо цIаькха а бакъду вай мохк кердача коталонашка кхувлача Ленина партеца ше айхха кхотаденна хилар.

Хьаьшашта лаьрхIача трибунашка — вай мехко доккхал деш бараш, партен революцен ветеранаш, гражданскии Сийлахь - боккхача Дай-мехкен тIемий турпалаш, производстве хьалхалаттараш, Iилман культуран боккхий деятелаш, космонавташ. Хьаьшашта юкъе — Советски Союзе аккредитованни бола дипломатически представительствашта керте латтараш.

Спасски башнех доаллача сахьата тIаьскаш иттнена гаргакхоачаш латт. Низ бола талгIи санна ерригача майдан тIа гIолла дIадарж техача тIоарий тата. Москвичаша, столица хьаьшаша дIайхен дег тIарен моаршал хетт Коммунистически партен Советски паччахьалкхени кулгалхошка.

Мавзолея Центральни трибуне хьалтIабоал новкъостий **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, М. А. Суслов, П. Н. Демичев, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, К. У. Черненко, И. В. Капитонов, В. И. Долгих, М. В. Зимянин, Я. П. Рябов, К. В. Русаков.** Цигача ба советски военачальникаш а.

Мавзолея трибуне—КПВ ЦК Генеральни секретарь **Ле Зуанн** КПВ ЦК Политбюро член, СРВ правительства премьер-министр **Фам Ван Донги.**

Iуйрнйна итт сахьат даьнна ха. Хьайиллача машинаца Спасски коанаIарех аравоагIа КПСС ЦК Политбюро член, СССР оборона министр Советски Союза Маршал Д. Ф. Устинов. Цунна духьал йода парада командующи тIаваглIа машин.

Ленина орден лелаеча Московски тIема округа бIун командующегара эскара инаралгара В. Л. Говоровгара рапорт хьа а йица, бIуна хьалхашка гIолла машинаца хьалволалу СССР оборона министр, цIей даькъала дувц цо цун. Юха жоп луш низ бола «Ура!» дек.

БIуна хьалхашка гIолла чакхваьннaчул тIехьагIа Мавзолея трибуне хьалтIа а ваьле къамаьл ду СССР оборона министра.

* * *

ТалгIеш етташ санна майдан тIа гIолла дIадарж вIаштта кхозза аьнна «Ура!» Артиллерийски салюта залпаш ек. ВIашагIтехача военни оркестро Советски Союза Гимн локх.

Цхьатарра нийсбаь гIа боахаш Мавзолейна хьалхашка гIолла чакхбоал М. В. Фрунзе цIерагIча академе, В. И. Ленина цIерагIча тIема-политически академе, Ф. Э. Дзержински цIерагIча тIема академе, Советски Союза Маршала Р. Я. Малиновске цIерагIча бронетанкови бIун тIема академе, В. В. Куйбышева цIерагIча тIема - инженерни академе, Советски Союза Маршала С. К. Тимошенко цIерагIча химически лоравалара тIема академе, Ю. А. Гагарина цIерагIча тIема-фе академе, профессора Н. Е. Жуковске цIерагIча тIема-фе академе деша багIараш.

Хьаллаьца цIе седкъий тIалатта сигал бесса-мIай байракх а йолаш майдан тIа йоалл В. И. Ленина цIерагIча Ленинградски лакхерча тIема-форда инженерни училища колонна Парадни строе — училища дикагIа бола викалаш, яхье хьалхалаттараш, тIехдика дешараш, партийни комсомольски активисташ, океанаш тIа гIолла деча гаьнарча наькъашка дакъа лоацараш.

ЦIеча майдан тIа — парашютисташ-десантникаш. Цу гвардейски даькъа тIемахоша дизза кхоачашдаьд Сийлахь - боккхача Октябра хьамара тIаийца хинна социалистически декхараш.

Десантникашта тIеххьа боагIа Моссовета цIерагIча Московски лакхерча доазон командни училища курсанташ. Цо сийленца кхоачашду доазон тIарча бIуна лакха квалифицированни, идеяща чIоагIъенна кадраш кийчъяра Коммунистически партен Советски правительстван хьалхашка оттадаь декхараш.

Доазонхой колоннана тIеххьа боагIа шозза краснознаменни йолча Балтийски флота форда гIашлой дикагIа бола викалаш. Цу даькъа личии составо еза а лелаю, ебае ма-йоагIIара еба а ю доккхагIча ноахала тIема традицеш. 1970 шера тIехдика да аьнна хьакхайкадаьд из, хIара шера чIоагIъю цо из сийдола цIи.

ЦIеча майдан тIа йоалл Ф. Э. Дзержински цIерагIча Ленина орден лелаеча Краснознаменни дивизе колонна. ТIемахошта - дзержинцашта тIеххьа боагIа Московски Калининскии суворовски тIема училищаша кхебераш, Ленинградера нахимовцаш. Кхы цхьаькха а колонна — РСФСР Лакхехьарча Совета цIерагIча Московски лакхерча бIуп юкъарча командни училища, мехка къаьнагIчарех йолча тIема дешара заведенеех цхьанне, Сийлахь - боккхача Октябра ханнарчун курсанташ.

Йоалалу тIема техника. Бронетранспортераш тIа а ягIаш йоагIа М. И. Калинина цIерагIча Суворова орден лелаеча гвардейски мотострелкови Тамански дивизе подразделенеш. Мехка обороннн низ чIоагIбарах йола КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачащ а еш, тIемахой - таманций хIанзарча ноахало тIадийрза Iомаду тIема гIулакх, эргайоахаш тоаю тIема говзал, еза а лелаю, еба а ю сийлахьа традицеш.

ЦIеча майдан брусчатка тIа гIолла йолх десанта тIема машинаш. Низ болча герзаца кийчъяь я уж. хьашт долча оагIорахьа сихха латташ хиларца белгалйоал, чоалханеча хьалащка дукхача тайпара декхараш кхоачашдулургдолаш я.

Советски артиллери йоагIа. Цунна тIеххьа — зениткикаш, хаддазен тешамен сигален хьахой. Мехка ПВО бIу укх тIеххьарча шераш-на. КПСС-он дерригача советски халкъои хаддаза йоахко еш хилар бахьан долаш, фегара моллагIа агрессор хIалакве могаргдолаш бола боккха низ а хинна дIаэттаб.

ТIема техника чакхйоалаш эггара тIехьа йоагIа тайп-тайпарча ракетий колонней вIашагIтехa тIема оркестри.

ТIемен политически гIулакх Iомадеча даьхача кердача толамаща Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара накъабаьхнача советски тIемахой говзал лакхъенна хилара дола цхьаькха тешал а хинна дIаэттар ЦIеча майдан тIа хинна тIема парад.

Фанфараш ек. ДIайолалу торжественни марш-парад. «Хийцце баккха, новкъостий, гIа!» — дек революце илли. ЦIе бесса талгIеш етт Кремлевски пенашта юхе. БIаргцIацкъам тохача юкъа хувцам хул — тIаккха майдан тIа хьаотт дешаш: «Хоастам хилба Октябра!».

«Даькъала хилда Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу!» — бек майдан тIа тIахьехам. Жоп луш эзараш оазаша оал: «Ура!».

БIарг ма-кхоачча форд санна урагIа ягIача цIеча байракхаш тIеи вымпелаш тIеи лаккха айденнад Владимир Ильич Ленина портрет. ЦIей дездеча колоннашта юкъе гIа боахаш воагIаш санна хет из, дийначо дийначарца санна къамаьл а деш.

ДIайолалу цIей дездеш йола демонстраци. Майдан тIа — города-турпала Москван байракх. ЦIей дездеча дакъа лоацараша шоаш яьхача къахьегама коталоний хьакъехьа рапорташ тел тахан Даьхенга, хоамаш ду хьамсарча Коммунистически партега. Транспаранташ тIа, панношь тIа, диаграммаш тIа — индустриальни столица сихха дегIайоагIаш хиларах дог тешадеш йола цифраш. Рапортий лоацача мугIарашта тIехьашна — миллионаш болча москвичий хьинаре творчески къахьегам.

Доккхий хIамаш да столица къахьегамхоша СССР Конституце хьалхара шу дизара сийна лелаьча хьинаречa вахтах хьахиннараш. Пятилетка кхаь шера задане ш ханал хьалха кхоачашъяьй 400 эзар совгIча болхлоша, бIаьш бригадашен участкашен.

ЦIеча майдан тIа хиннача цIей дездара демонстраце цIаькха а дог тешадеш хьахьенхар йохаргIоаца партен халкъен айхха цхьоагIо, бакъдир КПСС XXV съездо белгалдаь коммунизм хьалъяра доккхий мулаш даха чIоагIа безам болаш советски цах хилар. Берригача Советий Мехка санна, Москва а къахьегамхоша цIаькха а бакъдир шоаш берригаш а цхьатарра марксизма - ленинизма байракха кIал а этта Коммунистически парте кулгалца кердача коталонашка бIубенна дIахьалхашкахьа аха лаьрхIа хилар.

ЦIеча майдан тIара репортаж яьй ТАСС корреспонденташа Л. БЕРНАСКОНЕ, М. ГОРБАЧЕВАС, В. КУЛИКОВА, О. МОСКОВСКЕ, П. РЯБОВА, В. СЕРОВА.

ОКТЯБРА ЦIЕЙНА ХЕТАЯЬ ГРОЗНЕ ХИННА КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦИ

Октябра цIей. Къахьегама наьха эггара дезагIа, бочагIа дарех ди да Октябрь котбаьнна ди — 7 ноябрь. ХIара шера ший тайпара белгалонаш йолаш хул из. Таханардар а денад хIара советски сага ший тайпара гIоза долаш, лоархIаме долаш. ЛоархIаме дар фуд? Кховттъе цаI шу из лакхале я. Цу тIара дIахьежача дика хоалу цу юкъа советски наха карагIдаьнна доккхий а зIамига а гIулакхаш, яьха коталонаш, хьабена беркате никъ — цу дерриганеша дог гIоздоаккх, бIарг хьест. Иштта цу лакхален тIара дикагIа гу дизза дисар а дездаш хьалхашка латта декхараш а.

Цудухьа хIара шера санна тахан а дерригача советски халкъаща цхьана карагIдаьнарий итог е, хьалхашка латта декхараш кхы а чIоагIагIа хьинар айдаь кхоачашде шоаш кийча хилар дIахьокха гуйденнаб Нохч-ГIалгIайчен столица къахьегамхой. Укх шера къаьстта деза да царна Октябра цIей, хIана аьлча цунца цхьана цар дезду юкъарчал доццаш цунца дугI денна дола цхьаьнха цIей а—1918 шера Грозне хиннача БIаь дийнахьарча тIем тIа Грозненски пролетариат котъяьнна 60 шу дизар.

...ЦIей хьатIакхачалехьа цIенъяь, кийчъяь, гойтара агитаци кердаяьккха дIаоттайир грозненцаша шоай город. Къаьстта хоза я Грозный тахан Сийлахь - боккхача Октябра цIей дездеча дийнахьа. Улицаш, скверaш, майдаш — массанахьа цхьатарра цIеча лозунгашца, транспаранташца, плакаташца, панношца ега я. Къаьстта хоза кийчъяь я тахан Грознера В. И. Ленина цIерагIа майда.

Республика къахьегамхошта тIемаш долча хана а машаре бахача хана а доккхий гIулакхаш карагIдийнна хилара тешал деш я республикана тийна Ленина, Октябрьски Революце, Халкъий ДоттагIала орденаш, Грозненски пролетариата енна Къахьегама ЦIеча Байракха орден. Цу ордений йоккхий макеташ латт В. И. Ленина памятника уллув.

Октябрь, ДоттагIал, Къахьегам — къаьстта чIоагIа дек уж дешаш тахан. Итташ, бIаьш лозунгаш, транспаранташ да тахан уж дешаш тIаяздаь.

Iуйрийна итт сахьат доалаш латт. Трибуна тIа хьалтIабовл республика партийни, советски органий кулгалхой, парте, тIемай, къахьегама ветеранаш, производстве хьалхалаттараш, Iилман культуран деятелаш.

Нийсса итт сахьат даьлча цIей дIадолалу. Шаьра гIа боахаш трибуна хьалхашка гIолла тIехбовл Грозненски гарнизона бIухой. Ткъаь итт шу совгIа ха я вай мехка историчухь эггара халагIа а къизагIа а хинна тIом сеца. Цул тIехьагIа ба а баь тахан хьалкхийна, деналах чIоагIбенна дIаэтта кагийнах, фашистий гIаьрахошца майра тIом баьрий къонгаш, къонгий къонгаш ба. Тахан уж латт социализма карагIдаьнар, советски наьха машарера къахьегам лорабеш, шоайла боккхагIбараштa тара хила, цар сийлахь традицеш лелае гIерташ.

Трибунагахьа йоагIа байракхаш яхьаш боагIарий колонна. Из сийдола гIулакх— В. И. Ленина — Коммунистически парти, дунен тIа эггара хьалхара социалистически паччахьалкхе вIашагIъеллачун — цIерагIча майда тIа гIолла Грозненe къахьегама сийлен, байракхаш ай а яь гIолга тIадиллад производстве хьалхалаттараштен — новатораштен, Октябра хьалхарча яхье котбаьннараштa.

Сатийна гIа боахаш майда тIа бовл революце, парте, комсомола, тIемай, къахьегама ветеранаш. Царех дукхханешта дика дага доагIа революце денош, тIемо бохабаь мохк юхаметтаоттабеш советски наха хьинаре къахьийга, Сийлахь-бо[illegible]кхача Дай-мехка тIем [illegible] къиза моастагI [illegible] раш. Доккхал де [illegible] ба уж шоаш хьабен[illegible] къах, сагота хила бе[illegible] шоай кхоаненна, [illegible] кхено Iалашъю цар [illegible]

Нийсача мугIарех [illegible] майда тIа гIолла бо[illegible] да профессиональн[illegible] чески училищай дец[illegible] хургбола йоккхий гов[illegible] йола болхлой. Хоза ха я ца[illegible] га кхаьчар. Дукха ха яь[illegible] лехьа доккхал а деш царех

(Чистедоалар 4-ча оагIо тIа).

ОКТЯБРА СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ИДЕЯЙ ТВОРЧЕСКИ НИЗ

1978 шера 4 ноябре съездий Кремлевски Двореце хиннача, Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дизара хетаяьча торжественни заседане новкъоста А. Н. КОСЫГИНА яь доклад

СУРТА ТIА: Московски Кремла Спасски башни. Б. КЛИНЧЕНКО сурт. ТАСС фотохроника.

Деза новкъостий!

Дунен историе чухь хиннаяц Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце санна чIоагIа халкъий кхелашта воздействи яь йола событи. Сийлахь-боккхача Октяброн из котбалар бахьан долаш хьахиннача кердача социальни строян шоашта чулаьцад дерригача ноахалий революционни практикон общественни уйлаHoи хьакхелла эггара толашагIа мел дар, марксизма-ленинизма теореца кийчдаьд уж. «Октябрь, — Леонид Ильич Брежнева хоза тардаьма-аллара, — из я къахьегача адамий лоIамои кулгашен ткъоалагIча бIаьшерен тIа айяь сийлахь-доккхийча хувцамий байракх».

Октябра котало хадаргйоацаш ювзаенна я сийлахьвоккхача Ленина — социалистически революци яра дегаш ураоттадаьчун а цун стратегех хинначун а цIерацен гIулакхащцен. Октябра шу дездеча хана вай дег тIара лоархIаши дукхаезаши йоах Коммунистически партии Советски паччахьалкхен хьаяьчун, дунен пролетариата баьччан хьехархочун, тIех хьаькъалеча уйлахочун а революционера а цIи.

Революце идеяш бакъйолга чIоагIдеш хилар дерригача дунен къахьегамхошта бIаргагу эггара хьалха коммунизм хьалъеча советски халкъо доахача толамех. Иштта дIадаха Советски паччахьалкхен летописа юкъера 61-гIа шу а цу наькъагIа карагIдийннача доккхийча хIамаща белгалдаьккхад. Из дар парте XXV съезда решенеш кхоачашъяра советски халкъо беркате къахьийга шу, вай керда Конституци кхоачашъе йолаенна шу, мехка экономически низ дIахо боккхагIа хиниа, Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета июльски Пленума решенеша керда боаржабаь юрта боахам айбара тIаберзабаь болх беш хинна шу. Из дар дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбара гIулакх хьаллоаттадараи кIоаргадари сихдаь хьадеш латта герзаш совцадара, машар чIоагIбара тIадерзадаь арахьара политически гIулакхаш партен паччахьалкхенои хьинаре чакхдаьха шу.

Вай дIахьалхашкахьа ахарца, советски халкъа творчески къахьегама карагIдувлача хьадда хIамаща хьахьекхад социалистически содружество чIоагIъяра, дерригача халкъий дикагIйола кхоане бахьан долаш, машари социальни прогресси бахьан долаш лоаттабеча къовсама юкъарча интернациональни гIулакха юкъе вай лоаца керттера дакъа.

ЛерхIаш дола уж сийлахьдоккхий хIамаш кхоачашдара селлара шера торонаш хIанзалца хьа цIаккха а хиннаяц машарен прогрессен низий. ХIанз санна хьалхагIа дIаяхача хана цIаккха а яьяц цар селлара низ болча экономически Iилмани потенциалах ког гIортолга. Социализма идеяй влияни, дунен тIа уж дIаяржар хIанз санна шера цIаккха а хиннадац.

Тешамеча бе доалл Октябра гIулакх. Дахьа ма-доагIIара дIахо кхухь из ший денале авангард — коммунистий ленински парти керте латтача турпалча советски халкъо. Кахьегамхой хьаш таш бахьан долаш, социализми чIоагIа машари бахьан долаш ше чакхдоахача Iалаьмате доккхийча гIулакхащца советски халкъага, дерригача прогрессивни адамашка ше къоабалъяь тIа а ийцийтай, ший сий а дайт партe. Парте политика низ сенах латт аьлча, из латт, марксизмана-ленинизмана, пролетарски интернационализмана из тешаме хиларах, вай мохк, бIаргчача дунен гIулакхаш дегIаахар хувцалуча хьалашка цо творчески никъ лелабарах.

Из долла хIама къаьгга хьагуш да вай партийни съездий решенешкара, Центральни Комитета, ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Леонид Ильич Брежнев керте латтача цун Политбюрон гIулакхашкара. Чурен арахьарен вай еррига политика творчески кийчъечеи чакхйоахачеи Леонид Ильича карагIдувлача тIехдаьнна доккхийча хIамаша цун чIоагIа сий даькхад партена юкъе, дерригача халкъа юкъе, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн боламе, дунен шеррача общественноста юкъе.

СОЦИАЛИЗМ—МАССЕ ОАГIОРАХЬАРЧА ЭКОНОМИЧЕСКИИ СОЦИАЛЬНИИ ПРОГРЕССА ОБЩЕСТВО

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце шерра никъ хьабиллаб сихачен массе оагIорахьарчен социальни, экономически, культурни прогрессана. Историе чухь эггара хьалха торонаш кийчъяьй цо саг общественни стихия доала кIалхара ваккхара, «керда вахар шоаш хьакхолларгдолча наькъа тIа баьхаб къахьегамхой». Цунах гуш хиннаб В. И. Ленина революце вахара низ, из эшаергйоацаш хилар, цун сийлахь-йоккха исторически мисси.

Пролетариато Iаьдал хьадаьккхачул тIехьагIа ерригача социалистически эргалонашта ларде дадар общественни гIулакхий керттерча сферера — экономика сферера кIоарга хувцамаш. Духхьал укхаза хьаеш хиннай революцена карагIдаьнараш дIачIоагIделга, керда строй йизза котъялга Iалашдаь йола база.

Октябрьски революце массазара сийле сенах латт аьлча, из латт, общественни прогресса керттера проблема къоастае — эксплуатацен Iазапеи еррига формаш геттара дIаяха цо йиш хилийта хиларах. Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийн опыто дог тешадеш хьахьокх, къахьегамхой производства средствай бизза бола дай а хиле дIаотташ йолча социалистически общества мара дерригача халкъа гIулакха экономика дегIайоалвелга Iалаш ца деш хилар.

Социализма хьалашка вай кхоачаш а даьд, толаме кхоачаш а ду цхьаь цхьан общества кхыметтел дIаюхеяха а вIаштIехьа ца даьнна декхараш. Вайцига хIара сага хов, ше общества визза вола член хилар, ший творчески низаши хьинари тIадахийта шийга массаза а йиш йолга, ше цIаккха хьабе болх боацаш вусаргвоацилга, совваьнна саг хургвоацилга. Цо советски гражданина чуйоссаю вахарах бIубенна уйла, социальни оптимизма уйла.

Халкъа вахар тоадара йоакхо елга — из Коммунистически партен Советски паччахьалкхени гIулакхашка керттердар да. Алхха 1965 шерал тIехьагIа баха нах 12 процент дукхагIа хиннача хана 2-зза совгIа дукхагIа хиннай хIара деннарча потребленен производственни доаца гIирсаш хьалдаран хьежаю ресурсаш. Цу юкъа мехка хьалдаьд еррига а лаьрхIача 1 миллиарди 400 миллиони квадратни метр хIана яц аьнна чуIе моттиг йола цIенош; ший чуIеча моттига хьалаш тоадаьд хIара шоллагIволча советски гражданина.

Социализма сийлахь-боккха низ гучабаьннаб къахьегама социальни хьисап цо овлангара денз хийца хиларах. БIаьш шерашка тIалаьттача Iазапа отношенешта меттел хьаэттай новкъосташха цхьана гIулакхаш леладарен вIаши гIо-новкъостал дарен отношенеш, хIаьта мехка экономически низ чIоагIбелга духхьашка **берригача къахьегамхой юкъарчал доацаш дола гIулакх** а хинна дIаэттал.

Революционни эргалонаша, халкъа Iалаьмате доккхий творчески низаш сома а доахаш, чIоагIа айдаьд наьха общественни къахьегамен хьинар, хьахилийтай социалистически яхь, стахановски болам, встречни планаши доккхагIдола декхараши тIаэцар, коммунистически субботникаши къахьегамца коммунистически гIулакх леладара тIехьара болами санна йола массови почин[illegible]. Из долла хIама вай общество дегIаухаш бола лакъаргбоаца хьаст а хинна дIаэттар, цо дина сихйир экономически социальнии прогресс.

Октябра 61 шу дизара накъабоагIаш. ерригача союзни республикай. халкъа

(Доалалур. ДIахододар 2-ча оагIо тIа).

ОКТЯБРА СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ИДЕЯЙ ТВОРЧЕСКИ НИЗ

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

боахама дерригача доакъой къахьегамхоша доккхагIдола декхараш тIанийцадар, хIаьта уж сийленца кхоачаш а ду. Планал совгIа маьхала яьккхай йиъ миллиард сома продукци, материальни ресурсех пайда эцилга тоадаьд.

Къахьегаме доккхий хIамаш карагIдувларца накъабаьхкаб цIейна москвичаш. Столицерча виъ бIаь эзар совгIча болхлоша мехка керда Конституци тIанийца шу дузаш коачашъяьй карарча пятилетка кхаь а кхы дукхагIча а шерий заданеш. Москван промышленноста болхлоша ханал хьалха — 26 октябре кхоачашъяьй продукци маьхала яккхара 10 бетта задани. Города ерригача предприятеша кхоачашъяьй план. ХIаьта цу даькъе дукха хIамаш карагIдаьннад городской партийни организацена.

Социалистически яхь шерра яржар, октябрьски цIейш гаргакхоачаш политически къахьегамен хьинар айдалар — из да советски нах Октябра идеяшта кIоаргга мутIахьа хилара дола тешал.

Дерригача халкъо лоархIаши сий деши ба Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизар шоай хьинареча къахьегамца даккха ма-доаггIара белгалдаьккха беррига социалистически яхье хьалхалаттараш, городереи юртареи беррига къахьегамхой! —

Къахьегама саг шиш кхела бокъонца вола да, сакхетаме вола керда вахар кхоллар а вIаштIехьдоахар а хинна дIаоттийтар духьа яь я вай революци. Цудухьа вай вIаштIехьдаьннад революце лоархIамегIара декхар — кхолламаш дара декхар практически кхоачаще, хIана аьлча социализмо дIаяьккхай ...изводства анархи, исторе ...эггара хьалха никъ хьа- ...б халкъа боахам Iил- ...эда тIа вIаштIехьбак- ...унна доал даран.

...къе итт шу хьалха- ...аденнад советски ...тара хьалхара пхе ...ан кхоачашъе. Цу ...енз Коммунистически ...Советски паччахьал- ...экономически полити- ...чакхйоаха керттера ин- ...трумент, а хинна дIаэттай вай планаш. Планашка вай белгалдеш мел дола хIама социалистически революци еча хана кхоачашде лийрхIа социальни декхараш кхоачашдара тIадерзадаь да. Вай плананий керттера декхар хила а хиннад, хург а да керда строй дIахо дегIайоалаелгеи чIоагIъелгеи, халкъа вахара боарам экономика массе оагIорахьара дегIакхувлара ларда тIа тIехь-тIехьа дукхагIа лакхбелга. Советски Союза опыто дог тешадеш хьахекхад, халкъа боахама Iилман ларда тIара кулгалдар — общественни вахара революцини эргало яра даькъе карагIдаьннача эггара доккхагIдолча хIамаех цаI хилар.

Социалистически общество — из я даим лакхлуча, кризисаши хьабе болх ца хилари, инфляци а юха ца къовлалуш лакхлуш латта маьхаш а санна дола къахьегамхошта хала эйпаш довзаш йоацача экономика общество. Вай мехка къаман доход лакхъялара шера юкъера темп укх тIеххьарча ткъаь пхиъ шера США-рчул шозза лакхагIа хиннай, хIаьта СЭВ-а членаш долча мехкашка — «Юкъарча рынка» мехкашкарчул 1,7-зза лакхагIа.

Вай строй геттара керда куц, цун совленаш — из да хаьддача социально-экономически хьахиннарашка, советски халкъо Коммунистически парте кулгалца производстве, Iилме, культуре, общества вахара дерригача доакъошка даьча лоархIамегIарча хувцамашка хьахьекха бокъонца долаш дар.

Ах бIаь шу хьалхагIа, советски нах юххьанцара пятилетка кхоачашъе болабеннача хана, революце кхела хоадамболлаш болча лоархIаме дар чIоаггIа дегIаена производственни потенциал — городан юртан социалистически эргалонаш яра, мехка кхерамзле Iалашъяра лард хьаяр. Производства масштабашкеи из технически кийчъяргеи диллача хьалхалаттача капиталистически паччахьалкхенел дукхха итташ шераш тIехьайисаяр вай Даьхе. Таханара советски экономика — из бIарчча халкъбоахама комплекс я, шиш лард хьалха латта, массе оагIорахьара дегIаена индустри а чIоаггIа механизированни бокиха юрта боахам а болаш йола. ХIаьта нагахьа санна юххьанцара пятилетка йолаеннача юххье цхьан сага лоархIаш вай арахецаш хинна промышленни продукци дунен тIа юкъера лаьрхIача арахецаш хиначул шовзткъа процент кIезигагIа хинная, хIанз — кхозза совгIа дукхагIа я. ХIанз вай промышленносто хьаю Советски Союзе бахача нахал кхоалагIа дакъа дукхагIа нах бахача Малхбузен Европа дерригача мехкаша цхьана лаьрхIача ечул дукхагIа продукци.

Вайна карагIдаьннача доккхагIдолча хIамех цаI — хIанзаръяр санна йола Iилма-технически потенциал хьаяр Iилман учрежденей шерра сеть, хIанзарча Iилмаи техникаи шеррача фронте беркате болх беш йола Iадаьмате дукха творчески коллективаш я вай. МоллагIа проблемаш вай къестайой а — хьашт дале энерги духъювлача кердача хьастехи гаьнача моттигашка из дIаахийтара способехи пайда эцар а, шоай тайпара Iалама рузкъаш долаш йола керда районаш караерзаяр а машара гIулакхашта космосах пайда эцар а, мехка юрта боахам айбар а оборонни низ чIоагIбар а хилийта — массаза а шийгара донкха дакъа лоац советски Iилмо.

Юххьанцара пхе шера план тIаэцача хана ира латтар вай воай квалифицированни кадраш хьалкхеяре декхар. Деш хинна къамаьл эггара хьалха царизмагара балийна кхаьча тIехьале — нийсса ахаш хIана бац аьнна бола баха нах йоазув-дешар ца ховш хилар дIадаккхара хьакъехьа дар. Социализм хьалъеча юкъагIа мехка чакхъяьккхар бокъонца йола культурни революци, хIанз керттерча даькъе чакхдаьккхад берригача кагирхоша юкъера образовани йоаккхаргйола гIулакх. ХIанзарча Iилма-технически революце хьалашка эггара чоалханегIа дола производство дегIайсалаяра декхараш кхоачашде ховргдолаш йола квалифицированни кадраш я халкъа боахама. Халкъа боахаме къахьегаш боахка, лакхереи юкъера специальнии образовани йолаш бола специалисташ 25 миллион совгIа саг ва. Уж 48-зза дукхагIа ба 1928 шера — эггара хьалхара пятилетка йолаеннача юххье — хиннарел.

КIоаргга хувцамаш хиннад бахача наьхьа социальни структуре а. Советски общества керттера низ — болхлой класс — мехка къахьегача берригача наьха кхаь даькъах ши дакъа я тахан, 75 миллион гаргга саг юкъе а волаш. Дукхха а дукхагIа бараш — чIоаггIа дийша, техника йовзаш, политически дика кхеташ нах ба уж, цар къахьегам шийн хьисапага диллача инженерно-технически болхлой къахьегама гаргакхоачаш латт. Шоай социальни хьалагеи дешара боарамгеи диллача тIа-тIа дукхагIа болхлой класса гарга болхаш латт колхозни ахархой. ХIанз юртбоахама производстве болх берех хIара пхелагIа вар — механизатор.

Болхлой классацеи ахархошцеи цхьана къахьегаш я вай советски интеллигенци. Профессиональни хьашташка диллача селлара бе-бе а халкъа гIулакх дарга диллача цхьатарра а йолча цун ерригача Iаьдмате дукхача отрядаша шоай низаши знанеши дIател керда общество хьалъяра гIулакха.

Мехка хьал овлангара денз хувцаденнад **дунен тIа леладеча боахама бувзамий** системе. Империализма низаша вIашагIъеллача экономически блокада хьалашка дегIакхувла доладелар вай экономика. ХIанз ерригача континентий мехкашца тIа-тIа чIоагIагIа экономически Iилма-технически бувзамаш да Советски Союза, цо торговли лелаю 118 паччахьалкхенца.

Паччахьалкхенашта юкъера юкъмоттиг плана боарама, къаьст-къаьстача мехкийн бIарччача содружествaн хьашташ цхьана тардара, вежарашка вIаши новкъостал дара, нийсхон, суверенитет лархIара принципаш тIа вIаштIехьйоахаш йолча боахам лелабара дунен социалистически системана юкъейода вай экономика. Массе оагIорахьара цхьана гIулакхаш леладара шиш тайпара опыт Iоаяьй социалистически мехкаша — хьатIадоагIача шера 30 шу дизар вай белгалдоаккхаргдолаш йолча ВIаши Экономически новкъостал дара Совета членаша. Социалистически экономически интеграце комплексни программага хьежжа СЭВ-а мехкаша тIехь-тIехьа шерагIа дегIакхувл производства специализации кооперировании, лоархIаме халкъбоахама объекташ цхьана хьалъелга, планови гIулакхий даькъе цхьана къахьегилга. Вежарашха долча мехкашта юкъе экономически бувзамаш дегIакхувлара даькъе кердача этапа юхьиг дIайолаьй укх шера энерге, доагореи бедалеи, юрта боахама а кхачан промышленноста а, хIаьта иштта машиностроене а даькъе цхьана гIулакхаш леладара йIаьххача ханна лаьрххIа оттаяь программаш укх шера чIоагIъяьча СЭВ-а XXXII сессе. Уж программаш йIаьхача перспективана лаьрхIа а йоккхагIйола халкъбоахама проблемаш цхьана къестаяра тIаерзаяь а я.

Советски Союзе социализм хьалъяра леламо дерригача дуненга дIахьекхад, паргIата халкъ, Октябра идеалаша са айдар цун гIулакхашка практически знанеща, Iилмацеи культурацеи, деша эггара шерагIча маIанагIа вIашагIдувзаш хилча, мел лакхаленашка кхоачалургда. Болхлой классо, колхозни ахархоша, халкъа интеллигенце са ца кходеш къахьегарах хьахинна керттера экономически политически хIама — дегIаена социалистически общество хьалъяр, дунен тIа эггара хьалхара дерригача халкъа юкъара паччахьалихе хьаяр.

«Октябра карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама а хинна дIаэттад, — аьннад новкъоста Леонид Ильич Брежнева, — социальни бокъонаш цхьатара хилареи нийсхони принципаш чIоагIъяр». Революци котъяьнначул тIехьагIа уж принципаш хьа а кхайкайир, чIоагI а йир болхлойи ахархойи паччахьалкхен эггара хьалхарча Конституце.

Берригача гражданий, ерригача классийи социальни группайи политически бокъонаш цхьатара хилар, паччахьалкхен общественнии гIулакхаша доал деча дакъа лацара бокъо цар цхьатара хилар — из лозунг дац, хургда ихилга дац, вай стройна карагIа а даьнна, бокъонца долаш дар да. Вайна карагIдийннача исторически хIамашта юкъе — къахьегара — вешта аьлча къахьегамах цун дукхалгеи дикалгеи хьежжа а паччахьалкхено оттабаьча кIезигагIа болча боарамал лохагIа боацаш а мах тергболаш гарантированни болх бехара йола советски сага бокъо. Лозунг а доацаш, вай стройна бокъонца карагIдаьннар — салаIара, унахцIено лораяра, къоаналла, нагахьа санна цамогаш хинна а къахьегалургдоацача ваьнна а моттиг нийсъелча материальни Iалашвара, дешара, чуIе моттиг хилара йола хIарае бокъонаш а кхыйола бокъонаш а. Из долла хIама чIоагIа советски наьха вахара юкъеденад.

Социализмана карагIдаьнна сийлахь-доккха хIама — овлангара хьашташ цхьатара хиларца, идеологи цхьатара хиларца, лерхIараш цхьатара хиларца кхотаденнача вай мехка къамийи национальностийи бокъонца цхьатарра йола бокъонаши доттагIали. Еррига классаши социальни слояши вIаши гарганхара, къамашеи народносташеи вежарашха цхьана гIулакхаш леладара ларда тIа хьахиннай исторически керда наьха социальнии интернациональнии общность — советски халкъ.

Вай общество дегIаахарах хьахиннача керттерча хIамаех цаI — керда, буржуазничул овлангара денз эргашагIа дола, вахара хьисап хьахилар. Нагахьа санна частни доалахьсной цо хьаухийтача экономически, политически, къаман Iазапой нах вIашагIбоахе, производства средствашта оттаьча общественни доалахьено, вай социальни юкъмоттигий ерригача системо вIашагIтох къахьегамхой. Социалистически общества дерригача вахара закон да бокъонца гуманни йола принцип — «ХIаране нахара хьал тоадара массане а йоакхо яри массане а вахара хьал тоадара хIаране йоакхо яри».

Нагахьа санна капитала мехкашкарча социально-политически экономически балаша, хьабе болх ца хиларо, къахьегамхой бокъонех бахаро кхоанарча денах бола кхерам тIатессе, тешам боабой, тIаккха вай экономика хадданза айяларо, социалистически демократи даим дегIаахарои эргайоахаш тоаярон, халкъа хьаштий цахаддаш йоакхо яро кхоаненах чIоаггIа бIуболийт.

Вай вахара хьисап — из эггара хьалха къахьегача вахара хьисап. Алхха хьаьналча, обществана пайдане болча къахьегамои цох хьахиннарашеи хьахьонх вай обществера сага хьал.

Советски нах, профессегIа, обществе царга кхоачача моттигагIа уж моллагIаш бале а, вIашагIтох цар башха-дикача гIулакхаша. Из — коллективизм, из — вахаш а къахьегаш а йола коллектив лархIар, нагахьа санна гIулакх общественни хьашташта доагIаш дале «со» аьнна хетарал лакхагIа дIаотта магар, из — шоаш ца кхобеш хьаьнала хьега къа кхычарна хьокхам а хинна дIаотташ бола нах лархIар. Из — вай общества вахаре мел долчун йоакхо яр, шиш коллектива гIулакхах хийтта ца Iеш, берригача мехка гIулакхах а бехктокхам хетар. Из — духовни рузкъа, лакха политически культура, вахаре хьинар гойтар. Цу дерригне а хьагойт советски наха социалистически интернационализмаца, кхыдола халкъаш чIоагIа лархIарца, дерригача дунен къахьегамхощца вежарашха солидарность хиларца тардеш долча, советски сагах доаллача Даьхенцара безам санна долча гIулакха керда, социалистически чулоацам.

Цхьаккха а эксплуататорски строяна цхьаккха а буржуазии демократена могаргдац сагацара уж тайпа дика гIулакхаш хьахилийта а чIоагIде а. Бакъда из де йиш хилар Октябро хьакхеллача демократеи строяи хьалашка. ХIаьта цунца да вай революцех хьахиннарех эггара дикагIдар.

Парте лерраргIа дIахьу социалистически демократи эргайоахаш тоаяра никъ. Из да, парте XXV съезда белгалдаь ма-хиллара, эггара хьалха общества дерригача гIулакхашта доал деча къахьегамхоша кхы тIа а шерагIа дакъа лоацилга Iалашдар, вай паччахьалкхенала демократически лардаш дIахо дегIайоалаяр. Социалистически демократи дегIа ца йоалайича партена дагадац коммунизм хьалъеш дIахо дIахьалкашкахьа аха, цу цхьан ханна цу наькъагIа долхаш вай доаха толамаш дIакъоастаде йиш йолаш дац коммунизм хьалъяра керттера герз долча советски паччахьалкхен организаторски лоархIам айбарах.

Партеи халкъон баьча революционни хIамаэргадахара балха карагIдаьнна сийлахь-доккха гIулакхаш дIадичIоагIдаьд вай кердача Конституце. ХIанзарча хана цу лоархIамеча политически документа тIа хьахьекхад къахьегамхоша революцена карагIдаьннарех тIа-тIа шерагIа пайда эца общество, вахара дерригача доакъошка сага бокъонца йола бокъонаши паргIатонаши Iалашъю общество, дегIаенача социализма общество хилар. Уж бокъонаши паргIатонаши Iалашъю вай ерригача политически системо, уж чIоагIъяьй хIама хьакхолла низаш хадданза дегIаахаро, дегIауха общество социально цаI хиларо. Цунца цхьана бокъонехи паргIатонехи эффективно пайда эцар дIакъаста йиш йолаш дац берригача гражданаша обществана хьалхашкара вай Конституце царна тIадехка а дегIаенача социализма общества лакхача политически, морально-этически нормашцеи принципашцеи нийса доагIа а декхараш цIенча дег тIара кхоачашдарах. Бокъонаши декхараши, паргIатон граждански бехктокхами цхьан хилар, общества, коллектива хьашташ сага шийн хьашташца нийса доагIаш хилар — цу ларда тIа латташ да социалистически демократе чакхдоахари цун низи.

Новкъостий! Советски наха толаме кхоачашду парте XXV съезда оттадаь декхараш. Кхаь шера дикка дегIабенаб мехка экономически низ, айбеннаб халкъа вахара боарам, дунен экономикера Советски Союза позицеш кхы тIа а чIоагIъеннай. Цу ханюкъа мехкага кхоачаргъя дIаяхача пятилетка хьалхарча кхаь шера кхаьчачул 1,4-зза дукхагIа промышленни продукци. Болх берашта тIакхетаргья ворхI бIаьннел совгIа керда йоккхий промышленни предприятеш, хIаьта вай индустре керттерча производственни фондий кхаь даькъах цхьа дакъа эргадаргда. Производствана механизации интенсификации яра ларда тIа юрта боахаме дикала доккхий хувцамаш хиннад, общественни производства эффективность айеннай.

Шеко яц, даьр дукха да. Цунца цхьана цхьадола дешаш къоастаделга вахаро дIадехарел тIехьадус. Халкъа боахаме, цун хIара отрасле торонаш кIезига яц. Воашка долаш долчох бокъонца кхомбеш, дикача дас санна пайда эца Iемадац вай хIанз а, йоккха производство лелаеш бокъонца кхетадац вай материальни ресурсаш кхояр, бедалеи материалийи хIара тоннах хьаю продукци дукхагIа хилийтар санна йола проблема мел боккха лоархIам болаш я. Цудухьа металл, цемент, хьу, кхыйола материальни ресурсаш нагахьа санна производства технически торонех бизза пайда эцаре бокъонца эшачул дукхагIа дIаухийтаргйоаца моттигаш кIезига яц вай, тIаккха из бахьан долаш экономика къаьст-къаьста доакъош дегIадоаладе низкъала хул.

Вайна хьалхашка латтача декхараша дIадеххача тайпара массаза а вай кийча хилара, Iилма-технически революцена карагIдаьннарех эффективно пайда ийбара вай Iомаде дезаш кхы а дукха хIамаш да. Дувцар да хIара советски саг — болхло, колхозхо, инженер, Iилмахо, партийни е боахама кулгалхо общественни производствана интенсификаци яра, цун эффективность айяра, боахам лелабара беррига болх тоабара парте лаьца никъ хIара деннеи хаьддаи вахаре практически чакхбаха Iомавала везилга. Парте кадраш хьалкхею тIадиллача гIулакхах боккхагIа бехктокхам хетаргболаш. Тахан парте кхы а чIоагIагIа оттаду дерригача доакъошка бехктокхам айбара, дIахьалхашкахьа даха вайна новкъарле еш мел дар ца ловш хилара, юкъарча гIулакха хьашташ кхоачашдара критикеи самокритикеи санна низ болча герзах шерагIа пайда эцара декхар.

Эггара хьалхара декхар да пхе шера плани тIанийца социалистически декхараши кхоачашдара дерригa низаш оарцагIдахар. ХIара предприяте, объединене де мел доагIар де деза къахьегам вIаштIехьбаккхара боарам айбара, къахьегамеи технологически дисциплина чIоагIа леланра, кердадар, хьалха латтар — йолаш йолча торонех биззагIа пайда эцара, производства юкъарча объемашта а, оттаьча номенклатурах а, дIаяхийтара ханашта а йола планови заданеш кхоачашъяра гIо дерг мел дар массаза а творчески лахара хьал хIара коллективе хьакхоллара. Массаза а тергама кIал хила деза производстваи Iилмани бувзамаш чIоагIдара, технически уйланна карагIдаьннараш сихагIа юкъедоаладара, керда производственни низалаш сихагIа болх бе йолаялийтареи болх беш ярех бизза пайда эцареи дешаш.

Эффективности дикали айяра декхар производстве кхоачашдаь ца Iеш, наха гIулакхаш деча даькъе а тIагIертта кхоачашде деза. ХIара шу массаза доал дукхагIа хул вай дика кийчъяь больницаши поликлиникаши, торговле предприятеши бытовой гIулакхаш ду учрежденеши. Бакъда, башха-дика оборудовани из башха-дика гIулакх дара цхьа хьал мара дац. Кхыдар — наьха, цар хIара деннарча гIулакхийи хьаштийи йоакхо яр. ГIулакх дара дакъа — из да цо деш дола гIулакхаш берригача нахага хIара денна дIакхоачаш дукхагIча даькъе цар доггуйла айдеш, гIулакха, гонахьарча нахацарча безама Iаткъаш дола дакъа. Цудухьа хаьдда юкъера дIадаха деза цу даькъе моллагIа а формализм лелаяр, гIулакхаш динагIа дара, уж дара культура айяра дукхагIа уйла тIаахийта еза, наьха, цар унахцIенон йоакхо чIоагIагIа е еза.

Кхы а дукхагIа хьадех планированегара. ХIанз производства объемаш бIаьш миллиард сомашца юстача хана, боахама вIаши бувзамаш кхы а чоалханегIа дийрзача хана, планови органаша де доагIар де деза экономика дегIайоалаяра хоадам бу проблемаш кхоачашъяра, къаьст-къаьста диспропорцеш дIаяхараи сбалансированни планаш Iалашъяран ресурсаш тIаерзаеш. Планаш увттаеш а уж кхоачашъеш а керттера уйла тIаяхийта еза ма-могга къахьегама овсарле лакхъяра, энерги, доагор, бедали материалаши кхояра, керттерча производственни фондий хIара сомо хьалур дукхагIа хилийтара, продукце дикал айяра, бухсоцаш хьахулаш дараш доккхагIа хилийтара.

Ма-дарра аьлча, дувцар да дегIаенача социализма торонех биззагIеи эффективнегIеи пайда эцарах. Царех автоматически пайда эцалац, царех бокъонца эффективно пайда эцара боахама кулгалдар, из вIаштIехьбаккхар эргадоахаш тоадара хьинаре болх бе беза. Объединенештеи отраслештеи доал деча совлен йола звеньяш дIаяхар, ведомственнии местническии духьаленаш эшаяр, материальнии моральнии стимулех хьахур дукхагIа хилийтар — уж дерригаш а ерригача общественни производства эффективность айяра лоархIамегIа йола предпосылкаши йоккхий торонаши.

Парте къаьстта уйла тIаухийт юрта боахам айбара, экономика чIоагIа дегIаена сектор цох яра. Ховш ма-дарра, парте хIанзара аграрни политика дIайоладьча Центральни Комитета мартовски (1965 ш.) Пленума решенеша ма-яххара доккхий гIулакхаш чакхдаьхар юрта боахама материально-технически база чIоагIъяраи лаьттанцареи хьайбайи продукци дукхагIа яккхараи. ДIаяхача хана отрасль дегIайоалаярга дIаяхийтай кхо бIаьи ткъаьи миллиард сомал дукхагIа капитальни вложенеш, Советски Iаьдала цул хьалхарча шерашка дIаяхийтарел 3,4-зза дукхагIа я уж. Цо торо елар мохк кхачанцеи юртбоахама бедалцеи Iалашбара боккхагIча боарам тIа довла. Шера юкъера лаьрхIача укх пятилетка кхаь шера отрасла валови продукци 125 миллиард сома маьха хиннай, мартовски Пленум хилалехьарча цу хана хиннача хьокхамел цаIази ахази дукхагIа я из.

ХIанз мехка ерригача районашка практически чакхдоалаш латт хьувкъам чуэцилга. Хьалхе а оттаьча даннегIа гулдаь валови ялат ши бIаьи ткъаь иттеи миллион тоннал дукхагIа е ийслагIча пятилетке шера юкъера гулдаьчул 50 миллион тоннал дукхагIа хургда. Из — мехка къахьегамхоша иттлагIча пятилетка план кхоачашъеча, халкъа вахара хьал-торо айяра программа чакхйоахача юкъедихьа хоалуш дола дакъа.

Ер шу юрта боахама хала а дукхача хIаман хьесам луш а хилар. Цо хьалха цIаккха а ца хьекхача тайпара хьахьекхар партеи советски халкъон юрта боахам айбара чакхбаьккха Iалаьмате боккха болх бахьан долаш чоалхане Iалама хьалаш хилча а дукхагIа хIама хьадала могаргдолаш ше болга. Алхха цу факторо торо хилийтар укх шера лакха хьувкъам баккха.

Мехка дукхача районашка дIаьхденна догIаш делхаш, ахка а гуйре а шийла йолаш хиннаяле а юрта боахаме къахьегараша сийленца кхоачашдир шоай декхар, дерригача халкъагара дег тIара баркал а даьккхар. Юрт чIоагIа хьаллаьцар городийи промышленни центрийи къахьегамхоша. Цар даьча новкъостало колхозаштеи совхозаштеи торо елар ялаташ чуэца ханаш лоацъеи йоккха ресурсаш кхоеи. Сийле а хоастам а хилба халкъа беркат даххаш кхашкеи фермашкеи болх баьрий!

ХIанз хьувкъам хьагулбаь баьннача хана ерригa уйла тIаяхийта еза из тIера ца боалийташ бизза лоаттабара, хьагулдаь дерригa ялат, коартолаш, баьцадаараш — ерригa продукташи юртбоахама бедали ца йойташи дика йолаши кхача езарашка дIакхачийтара. Цох хургда юрта боахам дIахо дегIабоалабара вай парте еча йоакхонна дала доагIаш дола жоп.

Юрта боахамерча хIанзарча хьала массе а оагIорахьара Iилман анализ йир, отраслагара хьадеха кердадараш бакъдир парте ЦК нюльски (1978 ш.) Пленуме Леонид Ильич Брежнева яьча доклада тIа. Кердача хан-юкъа юрта боахама керттера декхар а лаьрхIа Пленумо дIаоттадаьр — халкъа вахара хьалторои боарам дIахо а айбара духьа цун дерригa доакъош массе а оагIорахьа лерттIа дегIадоагIилгеи цар эффективность дикка айелгеи Iалашдар. Чакхдаха лерхIа гIулакхаш чакхдахаро торо лургья боккхагIча маьхера кхачан продукташ дукхагIа нахага дIакхачийта, советски наьха хьашташ диззагIа кхоачашде, городеи юртеи вахара материальнии культурно-бытовойи хьалаш хоалуш вIаши гаргаоза.

Новкъостий! Парте массаза а кулгал лувц ленински принципах — таханарча ден проблемашка общество дегIайоалаяра йIаьххача ханна де лерхIарий чот еш хьажа. КПСС XXV съездо, ховш ма-хиллара, вай общество дегIайоалаяра дукхача шерашка хьалхагIара декхараши наькъаши белгалдаьд. Съездо оттадаьраш ларде дахар мохк 1990 шерага кхаччалца экономическии социально-културнии дегIабоалабара оттадеш латтача керттерча лостамий проектана. ДIахо йодача хана вай увттаергья кхы а йIаьхагIча ханна йола планаш. ГIулакхага цу тайпара хьажар социализм хьахиннача овлангара шийн кхоанек йоакхо еча, из мишта хургья ховши цунна лаьрхIа болх беши йолча обществагара хьадоагIаш да.

Вай парте, шиш болх чIоагIача Iилма ларда тIа лелабеш, законагIа а доагIаш, экономика дIахо дегIайоалаяр дувз Iилма-технически прогресс сихъярца, советски Iилмахой, конструкторий, инженерий балхаца, къахьегача дукхача наьха Iилма-технически кхолламаца.

Экономика материально-технически база эргаяхара керттера лостам — мехка производственни аппарат технически эргаяккхар. Кердача производственни фондашца хила еза, хIанз эггара дикагIа йола, халкъа боахама ерригача ресурсаех дикагIа пайда эца торо луш йола технически решенеш. Хургдолчун производственни аппарат — из иштта гонахьара Iалам бIехдергдоаца технологически процессаш. Вай халкъа боахам дегIа а боалабу дегIа а боалабергба социализмах доахкача гIулакхаша эггара чIоагIагIа экологически дIадехарашка хьежжа. Iилмахойи машинашъерийи декхар — бедал хьаяккхаргара дIадоладаь юххера а продукци арахецарга кхаччалца йолча технологически процессашта механизаци е торо луш лакха эффективность йолча машиний система хьаелга а юкъейоалаелга а Iалашделга.

Вай экономика кхоане чIоагIало лувцаш я тешамерча доагора-энергетически базах. Вай планови система, Iилма-технически революцена карагIдаьннараша хьакхол энергетически ресурсаш алсамъяха а царех дикагIа пайда эца а аьттув бола хьалаш. Шоаш санна кхы йоацача энергетически кIор боаллача моттигаша, Канско-Ачински, Экибастузски, кхыча кIора бассейний дарегIа болча кIорах пайда эцаш йола доккхагIа низалаш дола йIовхала электростанцеш хьалъяра ларда тIа, торо лу мехка доагора баланс эффективнегIа хургйолаш хувца.

Союзни европейски даькъа электроэнерги луча тIа-тIа боккхагIа лоархIам хургбола йIовхала реактораш йола атомни электростанцеш хьалъяра ханах деннад вай. Ядерни физиканеи смежни Iилмаштеи карагIдаьннараша адамлено даьча сийлахь-доккхагIча гIулакхех цхьаннена, шоай хьасташка диллача доазув доацача термоядерни энергетикана хьалхашка дIаэттад вай. Доагора-энергетически балансе атомни энерги кIореи дакъа дукхагIа хилийтаро дукхха гази мехкдаьттеи — кхычарца хувца йиш йоаца химически бедал бухъювла хьасташ кходе торо лургья.

Кхоанен энергетика — иштта доагорн электроэнергии дIаухийта цаI йола система. Из тайпа система хьаяра ленински уйла толаме кхоачашъеш я, дукха ха йоацаш сибарегIеи электроэнерге низ бола тоатол мехка цаI йолча энергосистемах дIакхийттад. Цунца цхьана мехка тIа-тIа дукхагIа из эшаш хиларо дIадех из йоалла керда хьасташи дIаахийтара методаши лохилга.

Советски Iилмахошта хьалхашка керда декхараш увттадеш вай паччахьалкхено хадданза йоакхо ергья Iилма материально - технически база чIоагIъяра, лакха квалификаци йола Iилман кадраш кийчъяра, цар беркате болх бара дерригa хьалаш хьакхоллара.

Кхоаненга бIубенна хьеж вай. Вай обществана хьалхашка доазув доаца торонаш хьайийллай дIахо массе а оагIорахьа социально - экономически прогресс яра. Парте халкъ кийчдаьд къаьгтача Iилман ларда тIарча дегIаенача социализма хьалашца тарьеш оттаьча экономически стратегеца, вай перспективаши оттадаь декхараш кхоачашдара аргIеи белгалъяьй. Уж кхоачашделга Iалашдаь да йIаьхийча Iалама ресурсашцеи низ болча производственно - технически базацеи, хIаьта керттера дар — из Iалашдаь да болхлой класса, колхозни ахархой, халкъа интеллигенце лоIам цаI хиларца. Коммунистически парте кулгал а деш Сийлахь-боккхача Октябра наькъагIа кердача социально - экономически коталонашка баха уж кийча хиларца.

МАШАРИ ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРА ВIАШИ ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ ГIУЛАКХАШИ БАХЬАН КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕШ

Новкъостий! Октябрьски революцех хилар заман сийлахь-йоккха интернациональни событи. Цо чIоагIа гIоттабир халкъаша социальнии къамани кортамукъал яккхара лоаттабу къовсам, дунен политикера империалистически паччахьалкхений монополи дIаяьккхар цо, дунен халкъашта юкъера отношенеш овлан тIара хувцара перспектива хьайиллар. Ленина дешашца аьлча Октябрь бар «тIом дIабаккхара гIулакха хьалхара котало».

Кховзткъеи итт шерал совгIа ха я социализман машареи идеалашта Советски паччахьалкхен арахьарча политика гIулакх ду. Из белгала я Октябра дунен халкъашта юкъерча, машарах долча ленински Декрета принципашта хувца ца луш тешаме хиларца. Цунца я вай мехка арахьарча политикерча сийна, дунен халкъашта юкъерча цун влияне лардех цаI.

Дунен социалистически система мехкашца вошала айххача бувзамо вIашагIтох вай мохк. Цар экономически потенциал дегIа ме йоагIа, мехка тайп-тайпарча оагIонашкара опыт ме Iов вIаши цхьана леладеча гIулакхий лакхагIча лагIаш тIа йоал дерригача доакъошкара содружество. Экономика доакъошка ткъаь итт шера вIаши товараш лоаттадара гIулакх духхьал барт баргара йIаьххача ханна йола интеграционни мероприятешта цхьана планаш увттаярга кхаьчад вай. Политически оборонни вIаши цхьана гIулакхаш леладара даькъе вай цхьана тIухийта низаш, цунца Варшавски Договора Организаце гома чу а, дикагIа координаци яьи эффективнегIеи хиннад.

Парте чIоагIа лелабу социализма мехкий барти кхотадалари дIахо а чIоагIдара никъ. Вай вIаши цхьана леладеча гIулакхий перспектива белгалъяра боккха лоархIам болаш хилар нюле—августе Крыме Леонид Ильич Брежнев вежарашха йолча партейи паччахьалкхенийи кулгалхошца доттагIала тIехьа вIашагIкхетар. Цу вIашагIкхетараша цIаькхазза а хьахьекха ма-хиллара, вIаши цхьана леладеча гIулакхий дерригача доакъошка вай мехкаш могаргдолаш да цар дукхал хIанз эшачунга а программни де лерхIарашка а диллача хьагойташ дола декхараш шоашта хьалхашка увттаде а кхочашде а.

Вежарашха дола мехкаш дерригача дуненна хьалхашка цкъа хьахьекха Iийнадац социалистически интернационализма принципашта шоаш тешаме долга. Цунца — машара гIирсаш хьалдеча а, халкъашта карагIдаьнна революционни гIулакхаш лораеча а вай барта хилар духдувла дийна хьаст. Из тахан къаьстта белгалдакха безам ба вай, воай доттагIий, шиш кортамукъал, шиш суверенни бокъонаш Пекина оагIорахьара великодержавни экспансионистски тIагIертарах лорадеш дола турпала вьетнамски халкъ эггара хьалха дагалувцаш. Советски халкъо дIахо йодача хана а чIоагIдергда, чоалханеча хьалашка тохкамах чакхъяьннача шиш марксистско - ленински авангарда — Вьетнама Коммунистически парте кулгал а деш бIубенна керда общество хьалъеш йоаллача социалистически Вьетнама къахьегамхошцара вежарашха дола доттагIал. Селхан оаха, кулгаш яздаьд Вьетнама Социалистически Республикаца доттагIали вIаши цхьана гIулакхаши леладарах долча Договора. Цу договоро кхы а чIоагIагIа хулийтаргда шинна а мехка халкъаш, цар коммунистически партеш айхха ювзаш дола бувзамаш.

Социалистически содружествах хиннай дунен халкъашта юкъерча кхерамзлеи хоадам беш йола фактор, паргIатои шоай лоIамагIа хилари бахьан, империалистически агрессена духьал къовсам лоаттабеча халкъий тешаме союзник. Советски Союз, вежарашха дола социалистически мехкаш чIоагIа гIерт дунен халкъашта юкъера хьал тоаде, цар де йиш мел яр ду кхохкам кIаьдбалар бокъонца дIачIоагIде гIерташ. Даь даьнначун мах беш, вайна гу цу балха мел доккхий низаш дIаденнад. Бакъда, Iалаьмате боккха лоархIам болаш да цох хьахиннараш.

Уж гучадаьлар машар чIоагIбара ше цаI мара боаца, альтернатива йоаца нийса никъ кхохкам кIаьдбар болга дукхагIча паччахьалкхенаша бакъбарца. Дунен халкъашта юкъерча документашка бакъ а яьй дIачIоагI а яьй паччахьалкхенашта юкъерча нийсхон отношеней цхьайола принципаши правилаши. Тайп-тайпара общественни строяш йолча паччахьалкхенаша машаре вIаши цхьана гIулакхаш леладара дукхха дешаш чулоацаш йола дукхха соглашенеш яьй. ДикагIча оагIорахьа хувцамаш хиннад Европе, укхаза машар чIоагIагIа хиннаб, Хельсинкера европа юкъара совещани толаме чакхъяьначул тIехьагIа къаьстта а. Юххера а паччахьалкхенаша конструктивни машара гIулакхаш вIаши цхьана леладара маьхе опыт, дикка дегIаенай цун масштабаш.

Уж хьахиннараш лоархIаме да таханарча денна санна кхоаненна а, хIана аьлча царца хьахьекхай кхохкама материализаци яра процесс, дунен халкъашта юкъерча вахаре из чIоагIъялар.

Кхохкам кIаьдбалара бокъонца карагIдаьннараша машар беза дерригa низаш чIоагIа раьза хилийтад. Кхыча оагIорахьа цун моастагIий — дунен халкъашта юкъера проблемаш нийсхонцеи демократически къоастаяра новкъарле е, гонахьара хьал ирде гIерта агрессивни империализма гIозарий чIоагIа духьале отт царна хьалхашка. Цар леладеча кхерамеча гIулакхаша, империализмо сихдаь герзаш хьадаро дерригача дунен тIа кхохкам кIаьдбара кхела йоакхо, яйт. Наьха саготдеш да событеш мишта дегIайоагIаргья, дунен халкъашта юкъерча вахара керттера тенденци санна кхохкам кIаьдбар дIачIоагIде а кIоаргде а йиш йий-хьогI? яха хаттар.

Вай парте цу тайпара торо йолаш я аьнна лерхI. Из дара юкъарча низаща тIема кхохкам кIаьдбара даькъе эггара хьалха хувцам бе беза. Ерригача адамлен таханеннеи кхоаненнеи кхы лоархIамегIа декхар дац герзаш хьадар сихделга дIадаккхар, бокъонца герз Iодилларга довлара декхар мара. Из ца дича халкъий материальнии духовнии ресурсаш юхаметтаотталургйоацаш йовлга дегIаухаргда. Из доацаш машар бIаьхен чIоагIеи хила йиш яц.

Из декхар кхоачашде йиш яц нагахьа санна оагIоний кхерамзленна зе дергдоацача принципа тIара хьадоагIа паччахьалкхенаша вIаши тIаэца мегаргдола договораш хьинаре лехаш ца хуле. Из — дунен халкъашта юкъера кхохкам дIахо кIаьдбарга, герзаш Iодахкара проблема къоастаярга дIахьалхашкахьа даха торо луш йола позици. Иштта гIулакхага хьажар нийсхо йолаш хинна ца Iеш бокъонца хила йиш йолаш а да, цо цхьаннена а цхьан оагIорахьара совленаш лац. ХIаьта нагахьа санна кхохкам кIаьдбареи герзаш сихдаь хьаделга соцадареи дешаш тIехьарча хана къоастаде дезача тайпара къеста ца дойя, цун бахьан да Малхбузен агрессивни гIозараш Советски Союзага а социализма кхыча мехкашка а цар кхерамзленна, цар суверенитета зе дергдола гIулакхаш дайта гIерташ хилар, воении низа царел тIех хила уж гIертилга.

Бакъда, цу тайпара хилча ловш дараш реальни дараш та гаьна да. Iоткъам барен кхерам тувсареи политика пайдана йоаца хIама да, цох советски халкъ кхералургдац. Цун машаре къахьегам тешшаме лорабу вай оборонни низо, вай мехка духьалара, цун союзникаштеи доттагIаштеи духьалара моллагIа агресси йохаеш хIама тохара мел эшар долаш долча Советски Союза майрача Герзашцарча Низаша. Из дагадохийташ цхьаннена а кхерам тувсаш вай, хIаьта тIема кийчо яра яхье довла а яхац вай. Амма кхетадеш да, хIанз укх сахьате латташ дола хетаргахьа низаш нийсдалар толхадергдола гIулакх вай хулийтаргдоацилга. Цу хьакъехьа цхьанне а цхьаккха тайпара а шеко хила ягIац.

Бакъдарий кIийлен тIа латтача хана цхьанна саго Советски Союза тIехтоха йиш яц дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбелга кIоаргдара, тIема кхохкам лаьгIбара кхы тIа де дезараш дара кхоачам боллаш вай низ тIабахийтац аьнна. ВIаши гIойле йолча тайпара нийсхон хьалашка Советски Союз барта яха кийча йоацаш цхьаккха дош а цхьаккха гIулакх а дац герз Iоаделга юхатохареи герз дIадаккхареи даькъе. Цунна дика тешал деш я герз дIадаккхара проблемашта йолча вай инициативайи предложенейи шерра комплекс. Царех эггара йоккхагIъяраш Леонид Ильич Брежнева къамаьлаш деча хана оттаяь а герз дIадаккхара йолча Генеральни Ассамблея къаьсттача сессе ювцийта Советски Союзо дIачу енна а я. Цар чулоац шеррача диапазонагIа йола тIема кхохкам кIаьдбара дукхха керттера проблемаш — паччахьалкхенаш тIемаца вIаши духьала латтилга кIезигдаргареи моллагIдар санна дола герз кIезигдаргареи денз ядерни герз цIендаь дIадаккхара кхачалца яраш.

Уж — вай ерригa арахьара политика а санна массане юкъара машар чIоагIбара тIаерзаяь йола кIоаргга уйла а яь дерригa диста а диста оттаяь предложенеш я.

ОКТЯБРА СИЙЛАХЬ-ЙОККХАЧА ИДЕЯЙ ТВОРЧЕСКИ НИЗ

Цу дешашта барта дахкара никъ лахара, дунен халкъашта юкъерча юкъмоттигашка низ юкъе ца бахара нийтар хьакъехьара дерриг-дунен договор а, хIаьта ишттa ядерни йоацача паччахьалкхений кхерамзленна гарантеш чIоагIъяра хьакъехьара дунен халкъашта юкъера конвенци а яра тIехьа я Советски Союз.

Герз дIадаккхара гIулакха дIахьалхашка дахара паччахьалкхенашa йоакхо е еза эшшаш бола тешам юкъе хургбола хьал хьадара новкъостал деш цар гIулакхаш хургдолаш. Хала хете а, цу тайпара массаза хилац. Масала, мишта кхетаде дезаш да машар безара вай предложенешта фактически духьал доаха гIулакхаш кхыча тайпара хилар? Уж довзаш да: уж — ВIашагIкхийттача Штаташеи НАТО кхыча мехкашеи герз Iоадаргахьа гIа бахар да, цу юкъе йоагIаш нейтронни герз хьадара планаш, тIема бюджеташ боарам боаццаш сомъяр, тIема кхохкам кIаьдбара дешай хьакъехьара Советски Союзацара переговораш юхатетта гIертар, юххера а, советски политиках ца тешилга хьалхьоадеи «советски кхерама» хьакъехьа доацар дувцилга дIадоаржадеи гIертар.

Цу дерригнеша фийла ца хилча валийтац. ОарцагIа ца ваккха а са ца хьовзаде йиш яц, герз дIадаккхара хьакъехьара переговораши герз хьаделга сихдара хьакъехьа де гIертараши цхьан хана цхьан хьарсамчу нийсде лерхIаш лелаеча политико. Паччахьалкхенашта юкъера тешам чIоагIбара гIулакх де могаргдолаш хургйий тIема совле яккхар гуччахьа дIакхайкаде лаьрхIа лелаю политика? Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш цу тайпара леладеш хилча советско - американски отношенеш кхы чIоагIагIа а кхы дукхагIа хургдар ховш а хила йиш йий? Цу хаттара дола жоп къаьгга гуш да. Советски Союзо йоах воашта юкъерча гIулакхашта кхы тайпа лард йолл вай. Цун чулоацам — низа позице тIара деш дола къамаьлаш дIадахар, дIахо кхохкам кIаьдбари машар чIоагIбари, цхьатарра бокъонаш хилар, чурча гIулакхашта цаI шоллагIчоа юкъе ца гIертар. Из цу ханна паччахьалкхенашта юкъе тешам хилар дегIадоаладара, конфликташи тIемаши ца хилийтара йола тешшаме гаранти хинна дIаотта безаш йола дика лард я.

ВIашагIкхийттача Штаташцара гIулакхаш, моллагIча кхыча мехкацара гIулакхаш а санна машар оттабара йола фактор хилийтара тIехьа я Советски Союз. Цу гIулакха воашкара мел доагIар де кийча да вай, хIана аьлча вай кхетаду вайна юкъера гIулакхаш шинна а мехкий халкъашта, дунен тIарча юкъарча хьала, дунен халкъашта юкъера дукха проблемаш къоастаяра перспективашта мел лоархIам болаш да.

Дог доахилга дIакхайкаде лов стратегически наступательни герза доазув оттадара хьакъехьарча советско-американски переговорашка хIанз шинна а оагIоно низаш оарцагIдахаро из доккхагIдарех дола дош вIашн гIойле йолча тайпара къоастадерг хиларга. Цу тайпарча, ше чIоагIа лоархIаме болча барто торо хулийтаргъяр советско - американски отношенеш нийсъярен дIахо йодача хана позитивно дегIайоалаярен хьалаш хьадаргахьа цIенхаштта гIа бакхха.

Вайна ишттa хет массанахьа машар Iалашбарал тIом хилара бола кхерам дIабаккхаран вай шинна а мехка тIалаттар боккха бехктокхам боландаь, хIаьта, болче, Советски Союз санна ВIашагIкхийтта Штаташ а декхарийла я дунен халкъашта юкъера шоай гIулакхаш адамлена хьалхашкарча цу бехктокхама боарамта хьежжа леладе.

Из дизза доагIаш да дунен ерригача районашта, цу даькъе, кхетаде доагIа, Европана а. Цу континента тIарча американски политика ткъаьитт шу совгIа йолча хана Советски Союза «агрессивноста» хьакъехьа дагалувцача доацарех коггIортолга ю, цу доацарашка хьежжа — «советски кхерам» оалачох НАТО малхбузеневропейски доакъошхой лорабара йолча гарантех а. Шераш дIаахарца из миф дикка дош доацча яьннай, Малхбузен Европе цунах бола тешам а байнаб. Из Советски Союзеи Варшавски Договора кхыча мехкийи машар безаш йолча политиках, европейски кхерамале чIоагIъяра йолча вай йоккхийча инициативех хьахиннар да. ХIаьта а натовски кулгалхоша советски политикаца унзарбоах нах, из де лерхIар шоашта ховшше а харцахь а доахаш. Цу тайпарча наькъо е Европерча а, е Африкерча а, е кхычахьа цхьаннахьарча а машара гIулакха новкъостал дергдац.

Ерригевропейски совещане ТIеххьарча актага хьежжа тешшаме кхерамзле йолеи машара гIулакхаш леладун бокъонца йола континент Европах хилара тIехьа я Советски Союз. Ишттa де лерхIар бIарга а гуш вай тоаю Францецара, Германе Федеративни Республикацара, Италецара, Великобританецара, Испанецара, Финляндецара, Австрецара, Скандинавскии кхыча европейскии мехкашцара а отношенеш, Азе, Африка, Латински Америка мехкашцара а, хIаьта ишттa Канадацара а вIашн пайдане дола бувзамаш дIахо чIоагIде гIерт Советски Союз. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхий говнаш дебаде а чIоагIде а деза, паччахьалкхенашта юкъера тешами дIа-юха дувцар кхетадеш хилари дегIадоаладе деза. ЛоархIаме да хIара мехко, ший халкъа хьалхашка ше бехктокхаме хилар кхетадеш волча хIара политически деятело дешаш ца лелаяь ца Iеш, гIулакхаца а кхохкам кIаьдбара пайда баргбола хьинаре позици лелаяр. Советски Союза оагIонгахьара цу тайпара позици масса хана кхетаеши хьаллоацаши хургья.

Вай тIехьа да дунен дерригача мехкашта юкъе политически, экономически, культурни, Iилма - технически бувзамаш шерра дегIадоаладара, сихха нах бебаш хиларца, тIехь - тIехьагIа дукхагIа эшача кхачанца, бедалца, энергоресурсашца нах Iалашбарца, гонахьара среда лораярца, лазараштa духьал къовсам лоаттабарца ювзаенна чоалханера глобальни проблемаш къоастаяра дунен халкъашта юкъерча масштабе а паччахьалкхений низаш вIашавIтохара. Бакъда, коммунисташ хиларга хьежжа уж дешаш эггара толамегIча тайпара къоастадара эшаш йолча социально - экономически кхычен предпосылкаех воашта хетараш долаш а да вай. Амма вай кийча да цхьатаррарча бокъонехен вIашн пайдане долча тайпарен кхыча мехкашца гIулакхаш леладара, цар социальни строй мичча бесса яле а. Цу гIулакха лоархIамегIара а хиланза дургдоаца а хьал да кхохкам кIаьдбар, хIаьта паччахьалкхенаша цхьана гIулакхаш леладар хила а хиннад да а да цун тешаме лард.

Дунен халкъашта юкъерча хьалах дувцача хана хьоаха ца дича даргдац Пекина леладу гIулакхаш. Керда дунен тIом хиланза баргбац яхаш кхайка а деш, антисоветизм хьал а хьееш хIанзара китайски кулгалхой дунен тIа эггара реакционнегIа долча низашца эсалча наькъаца гIулакхаш леладарга кхаьчаб. Царна кхоачам бац дунен халкъашта юкъерча отношеней хьакъехьа хIанз йолаш йолча конструктивни тенденцеех, уж лоалуш бац кхохкам кIаьдбаро Европе кIоаргта овлаш хийца хилар. Азерча наха а машари шоай доазонаш тIара сатеми ишттa хьашт долаш хилар. Пекин раьза хургьяр из деррига тIакIалтIа а кхесса ший гегемонистски планаш кхоачашъяра. Цу гIулакха дикка уйла е еза антисоветизма ларда тIа Пекинаца оагIув билла гIертараша.

Советски Союзо китайски кулгалхой политика ше йолча тайпара кхетаю, цунга хьежжа цун мах а бу. Хьалха а санна советско - китайски отношенеш тоаяра тIехьа да вай, из советскии китайскии халкъий овлангарча хьашташта, машареи дунен халкъашта юкъерча кхерамзлени гIулакха ма-хеттара хургдар. Ховш да, вай-м духьал дац кхыча мехкаша а Китайца лерттIа гIулакхаш леладара. Бакъда, вай йиш йолаш дац цхьабараша санна китайски цхьайола огIонаш ца зе а, алхха цар таханарча хьашташца ювзаенна йоацараш бIаргаго а. Исторе хьех цу тайпара никъ тIехьале кхераме йолаш хул яхаш. Де леркIар — дунен тIара хьал толхаделга йола политика бехке ца йича ялац, из чIоаггIа юхатоха еза.

Дунен халкъашта юкъера гIулакхаш тоадара лоархIамегIа дарех хьал Советски Союза гу дунен тIа цхьатаррa бокъонаш йолча хьал тIа шоаш хилара тIехьа, империалистически диктата ерригача формашта, великодержавни гегемонена, неоколониализмана духьал къовсам лоаттабеш долча халкъашца солидарности цхьана гIулакхаши леладарах. Цу даькъе боккха лоархIам болаш я блокех дIа ца кхетара боламе дакъа лоацаш долча мехкий йоккха группа

Вай дика уйла Афганистана, Эфиопе, Ангола, Мозамбика, дукха ха йоацаш керда вахар диллара наькъ тIа дахьнача кхыча мехкий революционни халкъий оагIонгахьа я. Вай мутIахьа да Родезеи Намибеи къаман-патриотически низашта, Къулбехьен-Африкански Республикерча апартеида реакционни адамий йоацача тайпарча системана духьал майра къовсам лоаттабераштa.

Советски Союз хувца ца луш Израила экспансионистски гIулакхаш юхадеттача Iарбий халкъий оагIонгахьа я. КIоаргта а массе оагIорахьара а дунен цу районерча хьала боагIаш бола мах бир дукха ха йоаццаш новкъоста Леонид Ильич Брежнева даьча къамаьлашка. Гаргарча Малхбоалера гIулакхаш нийсхонца, машаре нийсдара бола никъ цаI ба — из ба 1967 шера дIалийцача ерригача Iарбий территореш тIара израильски бIунаш цIендаь арадахар, Палестина Iарбий халкъагара дIаяха йиш йоаца бокъонаш царга дIакхачийтар, цу даькъе из ший лоIаме хилара ший паччахьалкхе хьаяра бокъо а йолаш, тешшаме гаранти а йолаш Гаргарча Малхбоалерча ерригача паччахьалкхенашта кхерамзле Iалашъяр.

Машара хьал дIахо дегIадоаладар дукхагIча даькъе деррига машар безаш дола, антиимпериалистически низаш хьинар айдаь а вIашн кхотаденна а хиларах тийша да.

Ерригача континенташка машар безарий сий айлуш латт, айхагIа хулаш латт цар тайп-тайпарча теченейи организацейи бувзам. ВIашагI а кхийтта цар даьр хьахьокхаш хIама хилар нейтронни герз хьадареи дIадоаржадареи планашта духьал йоаржаь шерра общественни кампани.

Халкъий дикагIа йола кхоане бахьан долаш лоаттабеча къовсаме чIоагIбеннаб дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама лоархIам, хIанзарча хана эггара хьинарегIеи влияни йолашагIеи йола политически фактор из хиларах тарра. Дуккхача капиталистически мехкашка болхлой классо, берригача къахьегамхоша лоаттабеча къовсама керте а латташ эггара боккхагIа а сийдолашагIа а бола, къаман вахара цхьаккха лоархIамегIа дола дош цар дакъа ца лоацаш къоастаде йиш йоаца низ хинна дIаэттаб коммунисташ. Коммунисташа къовсам лоаттабу къаман-кортамукъален болама мугIарашка болаш, массанахьа колониализма, расизма, фашизма гIулакхаш юхадеттарашца цхьана ба уж. Дунен халкъашта юкъерча болхлой болама антимилитаристски традицеш дегIа а кхувлаш коммунисташа машара, кхохкам кIаьдбара, герз Iоаделга юхатохара тIехьа йоккхий общественни акцеш а вIаштIехьйоах. Коммунисташа машари социальни прогресси бахьан долаш деча гIулакхашца вIашн солидарни хила тIахьех болхлой класса ерригa политическии профессиональнии организацеш, деррига демократически прогрессивни низаш.

Новкъостий! Арахьарча политика даькъе партеи правительстваи беш бола болх бу хIанзарча дунен халкъашта юкъерча хьала позитивни оагIонаш санна негативни яраш а теркалъеш, этта хьал дикагIча оагIорахьа, тоадара оагIорахьа тIехь-тIехьагIа хувцара йола реальни торонаш а лоархIаш. Парте лерхI машаре цхьана дахара принципаш чIоагIъелга, кхохкам кIаьдбар кIоаргделга — из моллагIа йола хана еш процесс яц, закона боарамагIа дегIабоагIа никъ ба. Из — дунен халкъашта юкъерча отношенешка диллача прогресса никъ ба.

Адамлен вахарера прогресс соцае ца магар санна царна духьале еши уж юхадетташи хуле, чоалхане хила тарлой а, машаре цхьана дахарои кхохкам кIаьдбарои дIахо а шоашта никъ боаккхаргба. Цар оагIув хьаллоацарий мугIараш тIа-тIа шерлуш доагIа, хIана аьлча адамлен кхоане герз Iоадарах, долла хIама хIалакдеш долча тIемех ца а латташ машари прогресси бахьан долаш дунен халкъашта юкъе шерра цхьана гIулакхаш леладарах латташ доландаь.

Вай мохк, советски халкъ машаре цхьана дахара, кхохкам кIаьдбара тIаберзабаьча наькъа инициатораш хиннад, вай низ кхобаьбац из чакхдаккхара. Воашкара мел доагIар дергда вай из никъ лорабараи чIоагIбараи.

Новкъостий! Советски халкъа карагI мел даьннар, Советски паччахьалкхен дунен халкъашта юкъе дегIадоагIаш дола сий Коммунистически парте — вай общества кулгалдеш а лостам телаш болча а низа—гIулакхащцара дIакъаста йиш йоацаш да.

Парте йоаггIача тайпара кхоачашъю ший йоккха исторически мисси — халкъ коммунизмага дигар, «кердача стройна, — Владимир Ильич Ленина белгалдаьккха махиллара, — лостам телар, — вIаштIехьъяхари, берригача къахьегамхой хьехархо, кулгалхо, баьчча хилар...» Общественни вахаре цхьаккха сфера яц вай парте, цун Центральни Комитетон хIанзарча замалахь гIорваьнна вола политически паччахьалкхени деятель Леонид Ильич Брежнев керте латтача Политбюроси лостам телаш йоацаш. Центральни Комитето дуккхача тайпара беш бола болх лергIа а вIаштIехьа а чакхбоахаш болча парте генеральни наькъаца, исторически опыт дика теркалъярца, вахаро хьалхашка увттаду декхараш творчески къестадарца тарбеш бу. ЗаконагIа хила доагIаш хIама да коммунизм хьалъяра декхараш доккхагIеи чоалханегIеи ме хул парте кулгалдара лоархIам а лакхлуш хилар.

Советски политически система дог хиларах тарра КПСС нийса лостам тел цун ерригача звеньяй — халкъа депутатий Советий — вай паччахьалкхен политически ларда, къахьегамхой эггара дукхагIа нах чубоагIа организаци санна йолча профессиональни союзий, хIанз дукха ха йоаццаш ший кховзткъа шу дизар дездаьча вай сийлахьча Ленински комсомола, кхыча общественни организацей гIуллакхашта. Царна хьалха ца а лелхаш, уж чIоагI а еш парте вIашн кхотаю ерригa организацеш, деррига советски халкъ социалистически демократи дIахо дегIайоалаяра тIехьа, вай мехка экономическии оборонии низ чIоагIбара тIехьа лоаттабеча къовсаме. Цу дерриганеша Октябра идеалаш кхоачашъяра гIулакха вай общества низаш вIашагIтохилга Iалашду.

Ший берригача балхаца, партийни вахара берригача лоаттамца, ший балха стилаца советски общества хьадеши кхоачашдеши мел дарашка нийслуш дола кердадар, хьалхалаттар чIоагIду парте. Парте болхлой класса идеологи дерригача халкъа идеологи хинна дIаэттай. Партена чура демократи, демократически централизма ленински принцип ерригача паччахьалкхени общественнии организацей балха лард хинна дIаэттай, цар дикача оагIорахьара воздействи ю бIарччa социалистически демократизм дегIайоалаяра. Партийни организованности дисциплинен, кхотадалара хьинар а масса хана хила а хиннаб болаш а ба вай ерригача политически система хьокхам. Вай парте пролетарски интернационализм, цун машареи прогрессаи гIулакха кIоаргга мутIахьа хиларо белгалбоаккх халкъашта юкъе социальни нийсхо, цхьатарра бокъонаш, доттагIал хилара тIехьарча къовсамера хьинаре низ санна йолча ерригача советски общества интернациональни лоархIам.

Новкъостий! Вай парте сийлахь-боккха низ — из халкъа мутIахьа хиларцеи йохаргйоаца цхьоагIо халкъаца цун хиларцеи ба. Цунах латт вай эшадулургдоацаш хилари Владимир Ильич Ленина васкет а даь партенеи халкъаи йизза котало яккхарга кхоачаде аьнна тIадилла долча Октябра дерригдуненисторически гIулакха тIехь толам боаккхаргхиларах вай чIоагтIа тешаш хилари.

Кховзткъеи цаI шера Советски Союза Коммунистически парте бIубенна ленински наькъагIа хьабоалабу вай мохк. Сийлахь-доккха а хоза а вай мел долчунца, советски халкъа карагIдувларашца, дунен социализма йоахача коталонашца гуш ба боккха, тIехь-тIехьагIа дегIабоагIаш бола Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце идейи гIулакхийи низ.

Даькъала хийла Советски Социалистически Республикай Союз — Октябра даьхе!

Даькъала хилда ерригача адамленна сийрдача кхоанега бода никъ хьабийлла турпала советски халкъ!

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти — ерригa вай коталонаш яхара дегаш ураоттадерн вIаштIехьдоахари!

(Новкъоста А. Н. Косыгина докладага чIоагIа теркам тIабахийта ла а дийгIар дIаьхдаь тIоараш детташ дуккхаза юкъагI а яьхар).

Торжественни заседани чакхйоал. Зала чу дIалокх Советски Союза Паччахьалкхен гимн.

Цул тIехьагIа цIейна хетадаь доккха концерт оттадир, из толаме чакх а даьлар. Цига бар КПСС-еи Советски правительстваи кулгалхой.

* * *

Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара хетаяь торжественни заседанеш хилар союзни республикай столицашка, мехка кхыча городашка.

(ТАСС).

10 НОЯБРЕ—СОВЕТСКИ МИЛИЦЕ ДИ

ХАЛКЪА ГIУЛАКХ ДЕШ

Советски халкъо, ерригача прогрессивни адамлено чIоаггIа дездаь белгалдаьккхар Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизар. Укх шерара Октябрь белгалбоалаш ба цун цIей дездале хьалхагIа вай Советски Конституце — мехка Керттерча Закона хьалхара шу дизари Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза 60 шу дуза юбилейни шерра белгалъяьккха хиларца.

Хала никъ ба советски халкъо дIадахача 61 шера хьабенар. Из хала бар исторе кхалаж тIа дIакхайсача Россе правителашеи цар хуллашеи мятежаш, заговораш, диверсеш, саботажаш еш хиннадаь. Цар гIаьрал леладора, нах боабора. «КIайча» террора духьала «цIе» террор яьккхар вай. Из декхар тIадиллар парте Ф. Э. Дзержинске, М. В. Фрунзе, М. И. Калинина, кхычар кулгал а деш вIашагIъехкача болхлой-ахархой милице отрядашта.

Халача хьалашка вIашагIъехка йийзар болхлой-ахархой милице отрядаш. Амма отрядаш хьахилар, оттае йолайир мехка революционни порядок, ВЧК-ан ЦIеча Эскареи отрядашца цхьана бохабора интервенташ, хIалакйора контрреволюционни мятежаш, дуккхача тайп - тайпарча бандай сеть... Шерагара шерага онда а дувлар чIоагI а лора порядка хаьхой мугIараш.

Бокъонца бола турпала никъ хьабенаб Нохч - ГIалгIайчен милице а. Эггара хьалхара милиционераш Грознерча пролетариатаца цхьана латаш хилар 100 дийнахьарча тIемий баррикадашка. Гикалойн Шериповеи партизанашца цхьана хIалакйора деникински бандаш. Цу шерашка Нохч-ГIалгIайчен милицена керте лаьттараш бар Я. Г. Гилевский, Г. К. Кагроманян, Д. М. Пузанов, Э. И. Гандаров, К. П. Тумбинский, М. А. Ханиев, кхыбараш. ТкъоалагIчеи ткъаь иттлагIчеи шерашка Iалаьмате халача хьалашка къовсам лоаттабир милицен уголовни розыскаи болхлоша уголовни зуламаш дечеи бандитски элементашца.

Бокъонца хIалакбаь баланза болча контрреволюционерашца, кулакашца, бандиташца лоаттабаьча турпалча къовсама' оагIонаш хинна Iац Нохч - ГIалгIайчен милице сий долча летописа тIа. Цу тIа я Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом лаьттача шерашка, моастагIчо Грозне бомбаш чуйийттача, ший лазутчикаш вай тыле ахийтача, тIеххьара а, лоамашка абвера эпсарехи Даьхе ехкарехи лаьтта Грознена тIехьашкахьара хIама тоха лаьрхIа хинна йоккха диверсионни десант чуккессача ханарча порядка салтий турпалча гIулакхех яраш а.

Цхьабакъда, фашисташа лийрхIар кхоачаш хиланзар. Милице, НКВД бIуво хIалакйир из кхераме а герзаца дика Iалашъяь а хинна моастагIчун группировка. Цунца цхьана даима хьаллоаттайора республике йоаггIаш йола общественни порядок.

ТкъоалагIчеи ткъаь иттлагIчеи шерашка, Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом лаьттача шерашка, машареча советски пятилеткай шерашка милице болхлой деналеи турпалеи гIулакхашта тешал ду дезача деношка дилла а наха зизашца хозъеча обелиско.

Чурча гIулакхий министерства здане чу хьалъяь я тIалаьтта гIулакхаш кхоачашдеш байнарий цIераш тIайола монумент. Царна юкъе ба милице хьалхара комиссар Петр Еременко (1920 шу.), чурча гIулакхий наркомата УГРО начальник Дмитрий Пузаков (1930 шу), УГРО болхлой Мухадиц Назировн Туган Гудиеви, (1940 ш.). Мемориал чакхйоал вай хана боабаьча Быхалов Василе, Батаев Биберта, Кирин Владимира, Мусаев Iисий цIерашца. Порядка салтий деналеи турпалеи гIулакхаш диц ца далийтара цар цIераш техкай улицаех, школаех.

Хьалхарча ноахалий сий дола традицеш дIахо а хьош, Нохч - ГIалгIайчен милице болхлоша тахан а тешаме гIулакх ду халкъа. Духхьал укх шера деннад вай республика чурча гIулакхий органий 24 болхлочоа зуламашца лоаттабеча къовсаме къаьстта деналеи турпалеи гIулакхаш гойтарах правительственни совгIаташ. Къахьегама ЦIеча Байракха орден еннай милице майора А. И. Митюревна, ЦIеча Седкъа орден—милице подполковника Ю. П. Егоровнеи милице старшинана Х. Д. Борщиковнеи, «Знак Почета» орден — милице майора М.-Э. Даргаевна, зIамагIча лейтенанта Х. Б. Сулеймановна, милице старшинана И. Ф. Панковна. Массехк болхлочоа медалаши РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташи еннай.

Милицейски службо дIадех гIулакх даим боккха моральни а физически а низ тIабохийташ делга, цудухьа толам баккха вIаштIехьдоал духхьал доккхагIа долча ноахалий опыт дIа а нийеш практике цунах кхетамца пайда ийберий. Шоай говзал лакх а еш, вай республика милице болхлой Iомабеннаб доккхий а къайладаха а дола вуламаш гучадаха, судах а следствех а хьулалуш лийнна зуламхой гучабаха а уж дIахо кхераме хургбоаца гIулакх де а. Ераш да цунах дола масалаш.

28 июне бус малаш ба ца ховш болча зуламхоша, Грознenски педагогически училища здане чу а баьнна, металлически сейф йоха а яь, дIадихьадар цу чу илла 12 эзар сом.

Из зулам гучадаккхара МВД-еи чурча гIулакхий Ленински отделен гIулакхера нах МВД ОУР отделене начальник милице подполковник Х. А. Евлоев керте а волаш йола оперативни группа йир.

Кхаь дени кхаь буси лийхар зуламхой. Техкар бIаьш болча цу тайпара зуламаш дарах яь судаш текхача а, уж зуламаш де тарлуш болча а наьха наькъаш. Цу балха юкъеэзадар специализированни дружина дикка доккха дакъа. общественность.

Розыск дика вIаштIехьъяьккха лелаяр, белгалъяьха мероприятеш лерттIа чакхъяхар, хIаране цу гIулакха юкъе хьинаре дакъа лацар бахьан долаш зуламхой гуча а баьха, лувца вIаштIехьдаьлар. Ахча паччахьалкхенга юхакхаьчар.

Укх шера июль бетта Алтайски улицагIа тIехьийккхар грузовик... Малав ца ховча машин лехкачо наькъалелара правилаш толха а яь, новкъа йистерча кIотаргех тIех а кхесса граждаший группана тIатехай грузовик, циггара мича вахав ца ховш вайнав ший машин а тIехьа.

Сихха вIашагIъеллар Ленински РОВД уголовни розыска отделене начальник милице лейтенант Ю. А. Кочма керте латташ йола оперативни группа. Автомашин корайир хатар хиначa моттига гаьна доацаш дагIача вIаштIардаьча цIеной коара, саг тIа а воацаш. Гучадаьлар машин СМУ-8 хилар а из дукха ха йоаццаш малаш ба ца ховча наха йига хилар а.

ОарцагIбаьлар из доккха зулам даь саг лахара. Милице болхлой профессиональни кийчо лакха хилар, оперативни хьал царна дика довзаш хилар, общественносто гIо дар бахьан долаш, машин йигар Заводской районе вахаш вола, цхьаннахьа болх беш воаца Балабаев хилар гуча а даьнна, из лаьцар. Ала дезаш да, из чоалхане а хала а гIулакх цхьан дени цхьан буси чакхдаьккха хилар.

Цу тайпара доккхий хатараш башха дукха хилац. Милице бу керттера болх — из общественни порядок лораяр, бокъонаш телхаяраи зуламаштеи духьала профилактика яр. Из болх соцаш бац дийнахьа а буса а. Наькъашка хьожа болхлой, патрульни группаш, постовой милиционераш даима посте латт. Цхьаккха хIама дисац цар сийрдача бIаргаша ца зувш.

Служебни декхараш дика кхоачашдарах дола цу тайпара масалаш дукха доаладе йиш я. Цо хьахьокх тха болхлоех дуккха а дукхагIбараш шоашта тIалатта сийлен декхараш дика кхетадеш а партеи правительстваи милицена деча гIонна, цун болх массе а оагIорахьара тоабара еча йоакхонна гIулакхаца жоп луш а хилар.

Парте милице еш йола йоакхо хьахьокхаш дола масал да милице хIара денна беча балха программни документ а хинна дIаэтта, милиценеи халкъаи юкъе органически бувзамаш хилар хьахьокхаш бола 1968 шера ноябрь бетта баь КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советеи соцам.

Партийнии комсомольскии организацей рекомендацегIа шоай вахар цу сийлен гIулакхаца дувза кийча бола, хьинар, денал, къонахчал дола бIаьш кагирхой хьожабир къахьегама коллективаша милице болх бе. Цар толамца Iомаю советски бокъон кIийленаш, керда оперативни технически средстваш, тоаеш эргайоах бокъон порядок лораяра формаши методаши. Царна юкъе ба «Автоспецоборудование» яхача завода коллектива викал Николай Шевчук, «Электроприбор» заводера вена Борис Бабулин, «Грознефтегеофизика» треста коллективо вайта Николай Бондарев, дуккха кхыбараш.

Коммунистически общество хьалъяра хIанзарча этапе дегIабоагIа социалистически паччахьалкхен кхетам балара функцеш чакхъяхара. кердача Конституце дIадеххача тайпара тIалаттача гIулакхащца коммунистически отношенеш хьахулийтилга Iалашдара даькъера чурча гIулакхий органий лоархIам. КПСС XXV съезде Отчетни доклад еш новкъоста Л. И. Брежнева аьлар, закона тIа белгалъяь наказане мераш чакхъяхарца цхьана вай тIа-тIа дукхагIа йоакхо ю зуламаш делга кIезигдара тIаерзаяь профилактика яра, зуламаш де аьттув хургбоаца хьалаш хьадара, зуламий овлаш тедара.

Парте цу установкага хьежжа, чурча гIулакхий органашка хьаяй принципиально керда профилактически служба, республика городашкеи юрташкеи хьахиннай бокъоний порядок лораечеи къахьегамхошта коммунистически кхетам лучеи общественносто дакъа лацара керда формаш. Уж я болхлой коллективашкара бокъонаш телхаяра профилактика яра а къахьегама дисциплина чIоагIъяра а советаши нах бахача моттигашкара бокъоний порядка общественни пункташи. Царех дукхагIа яраш тахан лерттIа болх беш я. Царна юкъе я Заводской районера №№ 1, 2 йола, Октябрьски районера № 2 йола, Ленински района шоллагIча микрорайонера, город МагIалбикера общественни пункташ, «Красный молот», «Автоспецоборудование», Ассински консервни заводий профилактика советаш. Цар балхацара керттера дар да бокъонаш телхаяраи зуламаш дараи профилактика яр. Цу общественни организацеша хьахьекхад шоаш вахаре чIоаггIа эшаш хилар.

Советски милице хьабенача сийлен наькъо тешал ду из ший халкъа а социалистически Даьхенна а гIулакх цIена деши Коммунистически партена тешамеи хилара. Цо лораду вахар, советски граждаший унахцIеной бокъонаши, паччахьалкхен кIийле йола социалистически доалахье.

Хьабенача наькъа итогаш еш белгалдаккха деза, чурча гIулакхий органашеи ерригача общественностои цхьана къовсам лоаттабар бахьан долаш зуламаш кIезиглуш латтилга. Амма даьчох кхоачамбаь Iе йиш яц вай. Милици декхарийла я бокъон порядок чIоагIъеча ше лоаца дакъа цIенхаштта совдаккха, къаьстта а цо советски сага коммунистически кхетам луча лоаца дакъа. Из тхона Конституце тIадилла декхар да.

Даьр кIезига дац. Цхьабакъда, оаха дика кхетаду тхоашта тIалатта динза дола гIулакхаш дукха хилар. Цкъаза гражданаша милице цхьаццаболча болхлоех гIожа, гIулакхаца боацаш хиларагIа бехнаш доахаш моттигаш а нийслу. Цу тайпара хIамаш ца хилийтара дукха балхаш даьд, хIанз деш а да.

Тхо тешаш да партийнии советскии органаша кулгал а деш шеррача общественноста гIонца хьалхашка латта декхараш чурча гIулакхий органаша кхоачашдергхиларах а республика городашкеи юрташкеи йоаггIаш йола общественни порядок оттаергхиларах а.

Ш. МОГУШКОВ,
НГIАССР чурча гIулакхий министра заместитель.

ПОРЯДОКИ ЗАКОННОСТИ ЛОРАЕШ

1917 шера 10 ноябре В. И. Ленина инициативагIа чурча гIулакхий Халкъа комиссариата «Болхлой милице хьакъехьарча» соцамагIа вIашагIъехка хиннай мехка революционни порядок лораяра йола эггара хьалхара отрядаш. Болхлой-ахархой милицк хьаеш а вIашагIйоллаш а, ВЧК органашцара цун бувзамаш чIоагIдеча доккха дакъа лаьцад Ф. Э. Дзержинске. ЧIоаггIа терко еш новкъостал даьд милицена М. И. Калинина, М. В. Фрунзе, К. Е. Ворошилова, кхыча цIи хеза болча Коммунистически партеи паччахьалкхени деятелаша.

60 шу совгIа ха я советски милици халкъа гIулакх деш йола. Цун болхлой дакъа лоацаш хиннаб граждански тIем тIа, цун подразделенеш тIом беш хиннай Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIема фронташка. Вай мехка социализм хьалъеча ерригача этапашка тешшаме халкъа рузкъа, общественни порядок лораеш, паччахьалкхен хьашташи советски граждаший шоай бокъонаши лораеш, правопорядоки законности нийса леладелга Iалашдеш. хIаьтта ишттa советски наьха хIама хьакхоллаш болча къахьегамеи салаIареи хьалаш лорадеш лаьттай милици.

Тахан дегIаенача социализма хьалашка милице ший болх дIахьу КПСС XXV съезда решенешка, СССР кердача Конституце дIадехарашка хьежжа. Хадданза эргайоахаш тоаю милице ерригa служба, милицейски кадраш кийчъяра идейно-политически профессиональнии боарам. Зуламашта духьал къовсам лоаттабаь ца Iеш, уж ца хилийтара профилактика ю, зуламаш дераш кхетабаь ца Iеш бахача наха правовой кхетам луш болх бу. Боккха болх бу кагирхошцеи кхелетарашцеи.

Советски милице низ сенах латт аьлча, из латт партийни организацеша, паччахьалкхен органаша, профсоюзаша, комсомоло цунна хадданза новкъостал деш хиларах.

СУРТА ТIА: Москвера дикагIбола боккхагIбола участкови инспектораш коммунисташ майор В. Левченко (107 милице отделени), лейтенант Д. Перепелкин (84 отделени), вокхагIвола лейтенант А. Стрижанов (34 отделени), лейтенант А. Денисов (132 отделени), лейтенант Б. Ершов (140 отделени), майор С. Афонин (73 отделени), капитан В. Корнев (милице 133 отделени).

Ю. ЛИЗУНОВА сур.
ТАСС фотохроника.

ОКТЯБРА ЦIЕЙНА ХЕТАЯЬ ГРОЗНЕ ХИННА КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕМОНСТРАЦИ

(ДIахододар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

хIаранех яхаргда: болхло. ХIара шера 80 гаргга тайп-тайпара говзал йола итт эзар совгIа специалист кийчву республика профтехучилищаша.

Советски кагирхошца цхьана гIа боахаш боагIа болхлочун говзалаш Iомае Грозне баьхка Вьетнамера доттагIий. Къаьстта хоза да къахьегамхой демонстрацеца цар тахан дакъа лоацаш хилар. Вьетнама Социалистически Республика партийно - правительственни делегаци хIанз Москве машара, доттагIлен дешаш дувцаш барт баьча хана хIаьта а.

Безаме, чIоаггIа тIоараш а тохаш тIаэц трибуна тIа латтараша Грознерча школьникий колоннаш. Еррига майда сийрдайоаккх эизашца хозъяь, цIеча лозунгашца, транспаранташца ега йоагIача цар колоннаша.

Октябра сийна яьржача яхье доккхий толамаш дахарах Грозне къахьегамхой демонстраци хьаелла бокъо яьккхай Старопромысловски районо. Масала, дукха ха йоаццаш КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос, республика Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх а луш республикански Сийлен улга тIа яьккхай район укх шера итт бетта баьча балха итогех. Старопромысловски районе кIезига яц СССР кердача Конституце шу дуза ди — 7 октябрь хьатIакхоачаш пятилетка кхаь шера планаш кхоачашъяь къахьегама коллективаш. Из котало яьккхай ворхI предприяте, ялх цехо, вурийтта участка, езткъа гарггача бригада.

Трибунана хьалхашка гIолла шоаш даьхача толамех рапорташ телаш чакхбувл бурувдеттараши мехкдаьттахойн, заводий болхлой, автомобилисташ, гIишлонхой, Iилмахой.

Ер шу къаьстта белгала да «Севкавнипинефтеи» промыслови геофизика лаьрхIача конструкторско - технологически бюрои коллективашта. Вахаро хьалхашка увттадеш доле керда декхараш кхоачашдара тIадерзаду цар шоай хьинар а говзал а. Цудухьа хIанзле дукха проблемаш къоастае вIаштIехьдаьннад цар. Масала, юкъейоаланьй тIоанашкара мехкдаьтта дукхагIа хьадаккхара комплексни программа, йоккха давлени йолча тIоанашта бурув тохара технологи кийчъяьй, термобаростойки геофизически аппаратура хьаяьй, кхыдола лоархIаме балхаш чакхдаьхад. «Севкавнипинефта» хьадаьча осташта паччахьалкхен дикала Знак еннай.

Трибуна тIара дIайха моаршал лу Старогрозненски бурувдеттарашка. Колонна дахьача транспаранташа, рапорташа дувц лаьттан ченаш техкараша даьхача доккхийча толамех. Масала, пятилетка шин шерей ийс беттен план август бетта кхоачашъяьй цар, хIаьта ялхайтта бригадах бархIене хьатIадоагIача шера чотах болх бу.

Старопромысловски района колоннаца йоагIа Ленина орден лелаеча «Грознефте» объединене сий дола коллектив. Берригача мехка довзаш да цунна карагIдувла гIулакхаш. Мехкарча мехкдаьттахошта ший тайпара тохкама полигон я из. Нохч-ГIалгIайчен мехкдаьттахой ба вай мехка эггара хьалха лохерча мела тIара «Iаьржа дошув» даьккхараш, хIаьта хIанз кхы а кIоаргагIча тIоанашка кхаьчаб уж.

Дукха ха йоаццаш ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода болхлошца цхьана «Грознефта» объединене мехкдаьттахоша «Пятилетка кхоалагIа шу хьинаре чакхдаккха!» яхача девизагIа социалистически яхь йоаржае аьнна кхайкарал даьд республика берригача къахьегамхошка.

Яхь дIайолаяьчар дош чIоагIа да. Октябра 61 шу дизара керда коталонашца накъабаьхкаб хехкдаьттахой. Пятилетка кхаь шера план кхоачашъярах рапорт деннад итт предприяте къахьегамхоша, ткъаь ийтта бурув деттача бригада, скважинашта капитальни ремонт еча бархI бригада, текущи ремонт еча кхойтта бригада.

Октябра сийна яьржача яхье шоаш даьхача толамех рапорташ телаш Ленина цIерагIча майдан тIа гIолла чакхбаьлар «Трансмаш» завода, трубно - экспериментальни база, «Оргтехника» объединене, кхыча предприятей болхлой.

Къаман барзкъаш тIадунха кхалнах хьалха а болаш гучайоал болгарски гIишлошъерий колонна. «Даха а дахалда, чIоагI а лулда советско - болгарски доттагIал!» хьахоз трибуна тIара. Массехк шу да вай республике вежарашха йолча Болгарера баьхкача гIишлошъераша болх бу. Цар говзача кулгаша дуккха тайп-тайпара гIирсаш хьалдаьд Грозне а районашка а.

Октябрьски революце цIейна дика накъабаьхкаб Октябрьски района къахьегамхой. Цар колоннаша даьхача рапорташа дувц: продукцена реализаци яра пятилетка шин шереи итт беттен план 103,2 процент кхоачашъяьй. Заданел совгIа мехкага кхаьчай кхо миллион сома маьха гаргга приборащ, автоматикаи телемеханикаи средстваш, дуккха кхыйола продукци. ХIанзле 1980 шера чотах къахьегаш ворхI предприяти, вурийтта цехи участоки, кховзткъе совгIа бригада, эзарнел дукхагIа саг ва районе.

Октябрьски района къахьегамхой колоннана хьалха йоагIа «Промавтоматика» яхача Iилма - производственни объединене коллектив. Республике дика довзаш да цунна карагIдувла дика гIулакхаш. «ТIехьабусараш боацаш бе болх!» яха ростовчаний болам хьал а лаьца къахьегаш я из. Итташ болхлой укхаза ба СССР кердача Конституце шу дузача дийнахьа шоай кхаь шера планаш кхоачашъяь, дика мара продукци ара ца хецаш.

БIубенна гIа боахаш, деташ гIоздаьнна боагIа Грозненски машиннаькъахой. Сийлахь - боккхача Октябра башха-дика совгIаташ кийчдаьд цар. Масала, тепловозникаша ханал дикка хьалха кхоачашъяьй итт бетта план. Ер шу доладелча денз дIайигай беза мухь тIабола 750 поезд, нормал тIех 250 эзар тонн халкъ боахама мухь дIа а хьош.

Депо ремонтникаша а нитта дика къахьег. Цар тIехкхоачашъяьй локомотиваш тоаяра итт бетта план, дукха материалаши запасной оатхалаши кхояьй. Депо новатораша производствана юкъейихьай дукха пайда бенна 90 рационализаторски предложени. Къаьстта дика толамаш даьхад машинистий Б. Селеджиева, И. Карпенкова, Ф. Вакуленко, Л. Дементьева локомотивни бригадаша.

Социалистически яхье даьхача толамех дувцаш йола транспаранташ яхьаш республика столица керттерча майдан тIа гIолла чакхбаьлар электроремонтни завода, горэлектросета энергоуправлене, электромеханически завода, Нохч - ГIалгIай химзавода, карьероуправлене къахьегамхой, гIишлошъераш, медицински болхлой.

Трибунана хьалхашка ба Ленински района къахьегамхой, колоннана хьалха боагIа цIе байракхаш яхьаш бараш.

Къаьстта чIоагIа дог гIоздаьнна дезду укх шера района къахьегамхоша Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара цIей. Из а цхьа бахьан доацаш дац. СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга шоаш тIайийца социалистически декхараш толамца кхоачаш а деш, пятилетка хьалхарча кхаь шера план 7 октябрга тIеххкхоачашйир «Росмолмясострой» треста ОПМК, «Центрспецстроя» СУ, юрта боахама Министерства ПМК, «Родина» совхоза, «Сельхозавтотранс» АТП, 12 цеха, 200 участкаи бригадаи коллективаша, кхо эзар совгIа волча болхлочо.

Ленински районо къахьегама толамашца дезду укх шера Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара цIей. Продукци маьхала яккхара итт бетта план 100,9 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала яьккхай цхьа миллиони 542 эзари сома маьха продукци.

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюро, республика министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома решенех Октябра цIейна хьалхарча яхье башха-дика толамаш дахарах хьалхара моттигаш а хьожаеш карара кара тела ЦIе байракхаш еннай пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене, «Центрспецстроя» СУ, междугородни телефонни станце, юрта боахама Министерства ПМК, маьхка комбината, ялата продуктай управлене коллективашта. ХIаьта памятни дипломаш еннай швейни производственни объединене, молкомбината, «Чечингазстрой» треста, ОПМК коллективашта, хIаьта «Красный молот» завода коллективана еннай Сийлен грамота.

Партеи правительстван кулгалхой портреташ дахьаш боагIарашта тIеххьа гуча йоал районе эгтара йоккхагIа йолча «Красный молот» завода къахьегамхой колонна. ГIийло хьекхача михо лестаю цIе байракхилгаш. Района къахьегамхоша даьхача толамашта юкъе дизза дакъа а лоацаш, дика толамаш доахаш накъаенай завода коллектив Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дузача денна. Итт бетта планал совгIа цо маьхала яьккхай 249 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци. Предприяте къахьегамхоша дахь хьалхарча пятилеткай плакаташ, «Аврора» макет.

Цхьаннена тIехьа шоллагIъяр йолаш трибунана хьалхашка гIолла чакхйоал социалистически яхье котъяьннача И. Н. Заболотне цIерагIча типографе, «Кавказтрансгаз» треста Грознефтегеофизика, «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни завода къахьегамхой колоннаш. Цар а дахь дезача цIейна накъабоагIаш шоаш даьха толамаш гойташ дола рапорташ, «Октябрьски моаршал да яхье котбаьннарашка», «Сийле хийла Сийлахь-боккхача Октябра» яха дешаш да трибунера хьахозаш. Колонне боагIараша чIоаггIа «Ура!» а яхаш безаме тIаэц шоашка хетташ дола моаршал. «Грознефтегеофизика» болхлоша дог гIоздаьнна дезду цIей кхаь шера план ханал хьалха кхоачашъярах. «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни заводерча 168 саго ханал дукха хьалха кхоачашъяьй кхаь шера план. ХIаьта шин шереи итт беттен завода коллективо къахьегама овсарле 13,8 процент лакхъяьй.

Iалаьмате дика кийчъенна я Грозненски швейни объединене колонна «Октябрь!», «Машар!», «Къахьегам!» яха плакаташ, тайп-тайпара лозунгаш, рапорташ дахьаш дог гIоздаьнна болаш Ленина майдан тIа гIолла чакхбоал хIамаш тегараш. Цар итт бетта планал совгIа маьхала яьккхай 805 эзар сома маьха продукци, из хул соахка итт бетта маьхала яьккхачул 5,5 процент дукхагIа. Объединене еррига арахецача продукцех 14,3 процент яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш я. Пятилетка хьалхарча кхаь шера задани кхоачашъярах а цхьоалагIча ноябре рапорт деннад объединене хIамаш тегараша.

Хьекхача михо ловзаеш цIе байракхаш йола Ленина цIерагIча майдан тIа кхоач Заводской района къахьегамхой колоннана хьалха боагIараш.

Заводской районерча ворхI предприяте, 157 цеха, бригада, участка коллективаша, 2400 болхлочо рапорт деннад ханал дукха хьалха пятилетка хьалхарча кхаь шера план кхоачашъярах. Шин шереи ийс беттеи района къахьегамхой продукци арахецара пхе шера йолча контрольни цифрел 7,3 миллион сомал тIехбаьннаб. Къахьегама овсарле цу юкъа лакхъеннай 6,9 процент.

Октябра цIейна накъабоагIаш хьинаре къахьийгарашта юкъе шоашкара доаггIаш дола дакъа лаьцад гIишлонхоша а. СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга кхачалехьа 13636 квадратни метр наха чубаха цIеноц хьалдаьд цар, уж хул планагIа лаьрхIачул 4591 квадратни метр дукхагIа.

Заводской района предприятей, организацей коллективашта юкъе яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхараш хиларах тарра байя ког ловзаш, установкаша даьха толамаш довзийташ рапорташ долаш боагIа Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлой.

«Сийле хийла яхье хьалхалаттарий!», «Октябрьски моаршал да шуга, химикаш!» яхача дег тIара доагIача дешашца тIаэц трибуне латтараша В. И. Ленина цIерагIча майдан тIа кхаьча СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химически заводера къахьегамхой. Паччахьалкхен дикала Знак енна продукци малагIа я хьахьокхаш дола рапорташ дахь колонне боагIараша. Еррига арахецача продукцех 77 процент яр паччахьалкхен дикала Знак йолаш я. Итт бетта планал совгIа массехк миллион сома маьха химически продукци арахийцай цар.

Дог гIоздаьнна трибуна хьалхашка гIолла тIехбоал В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, Производственно - товарни контора, А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, «Грознефтехимремонтстрой» треста, Ацетонови завода, «Нефтехимзапчасть» завода, текстильно-галантерейни объединене, № 1 йолча гIишлон - материалий комбината, Iилмаи учреждений, кхыча организацей болхлой, Iилмахой, наьха унахцIено лоараераш, кхыбараш.

В. И. Ленина цIерагIча майдан тIа кхоач Грозненски юрта района къахьегамхой колонна.

Байракхаш яхьаш боагIарашта тIехьа гучайоал сом, баьцадаараш тIадола автомашинаш. Царна тIехьа йоагIа «Нива» яха йиъ комбайн. Царех цхьанне тIа доккхийча алапашца яздаь да «Сийле хийла яхье котъяьннача комбайнера Дудуркаева Каметий» яха плакат. Ца! шоллагIчоа тIехьа йолаш Ленина цIерагIча майда тIа гIолла чакхйоал «К-700 А» яха низ бола турактораш. Царна тIехьа йоагIа районе эгтара дикагIа лоархIаш волча хIажкIаш кхеечо Ш. Гайтамирова хьалкхеяьча хьажкIех етта йола лафет тIехьайийза «Беларусь».

Дика рапорташ кийчдаьд Октябра цIейна «Юбилейный» совхоза, «Пригородный» совхоза, ЦхьоалагIча мая цIерагIча колхоза, «Загорский», «Заря» совхозий, кхыча организацей къахьегамхоша. Иштта берригаш дог гIоздаьнна болаш чакхдаьлар город Грознерча къахьегамхоша Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизар дезделга.

Город Грозне хиннача къахьегамхой демонстраце цIаьхка а къаьгга хьахьекхар хьамсарча партенеи халкъаи юкъера цхьоагIо йохаргйоацаш чIоагIа хилар, партеи правительстван чура а арахьара а политика шоаш чIоаггIа къоабалъяь хьаллаьца хилар. Ленина васкеташта шоаш тешаме хургхилар, парте планаш — халкъа планаш хилари уж толамца кхоачаши тIеххкхоачашш яра шоаш массаза а кийча хилари, революце идеалаштеи интернационализма гIулакхаи шоаш даим тешшаме хилар.

Города къахьегамхой демонстраци чакхъяьлча Грознерча культура дворецашка, театрашка, цирке, кинотеатрашка дог гIоздаьнна салоIаш хилар городе баха нах.

Репортаж яьраш
С. КОТИЕВ,
М. ХАМХОЕВ,
Б. КОСТОЕВ.
И. ПЛИЕВА сурташ.

РЕСПУБЛИКА ГОРОДАШКЕИ РАЙОНАШКЕИ ЦIЕЙ ДЕЗДАР

МагIалбик

Даьхен массе миIингашка санна, транспаранташца, лозунгашца, партеи Советски правительстван кулгалхой портреташца, хоза кийчбенна ара а баьнна селхан шоай городе МагIалбике Сийлахь - боккхача Октябра 61 шу дизара цIей дезде вIашагIкхийтта хилар Малгобекски района эзараш къахьегамхой, дешархой, гIулакхера нах, промышленноста а юрта боахама а специалисташ. Iуйрийна 10 сахьат даьлча демонстраци дIайолалуш трибуне бар района партийни, советски, комсомольски организацей кулгалхой, тIема а къахьегама а ветеранаш, производстве хьалхалаттараш, кхыйолча учреждеией, организацей викалаш.

Знаменосцаш, тIема а къахьегама а ветеранаш, №№ 20, 3, 18 йолча района школашкара дешархой хьалха а болаш дIайолайир демонстраци. ДIахо колоннаца болхар укх шера кхоалагIча квартале йоаржаяьча социалистически яхьашка хьалхара моттигаш яьха Вознесенски газ чакхйоаккхача завода, Малгобекски «Межрайгаза» треста, ГI. Ахриева цIерагIча комсий совхоза, «Малгобекнефть» НГДУ, технически транспорта, бурув тохара балхий управлене, «Грознефта» чуйоагIача № 3 йолча газови цеха, РСУ, маькхъеча завода, АТП, быговой гIулакхаш деча комбината коллективаш. «Кавказ», «Луч», «Малгобекский», М. Горьке цIерагIча совхозий юрта боахама къахьегамхой тIеххьарчарца а болаш Л. Н. Толстой цIерагIча улица гIолла «Октябрь яхача культура Дворецa дIатIа а болхаш чакхъяьлар демонстраци.

Цул тIехьагIа города культуран салаIареи парке сакъердаши стадноне спортивни ловзараш деши хилар цIей дезде вIашагIкхийттараш.

Шали

Наг-наггахьа тIаепача морхо къайлабоах малх. Юха а сихха гучабоал из шоай эггара доккхагIа дола цIей дезде арабаьннача наха ший йIовхал, сердал яла, цар хьамсарча цIей теш хила дагаболаш. ГIадбаха иллеш доахаш, халхараш деш, пандараш локхаш ба нах. Дукха ба царна юкъе пятилетка кхоалагIча шера къахьегамца доккхий толамаш даьхараш, революце, къахьегама, тIема ветеранаш.

ХьатIаэттар митинг хула ха. Митинг хьайийллар Шалински райисполкома председатела Л. С. Сайдаева.

Советски наьха эггара дезагIа долча цIейца района къахьегамхой даькъала бувцаш, царна карагIдийнна дика хIамаш хоастадеш къамаьл дир КПСС Шаьла райкома хьалхарча секретара У. А. Исмаилова.

Дика къахьегама толамаш доахаш накъабаьхкаб шалинцаш Октябра цIейна. Шо-шоай организацеша, боахамаша, предприятеша даьхача толамех, хьалхашка латтача доккхача декхарех лаьца къамаьлаш дир «Шалинский» совхоза директора Б. Д. Абаева, «Промжелдортранса» начальнико Х. М. Зурабова, ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара Ю. Д. Усамова, кхычар.

Митинг чакхъяьнначул тIехьагIа сарралца салоIаш, сакъердаш чакхдаьккхар Шаьларча къахьегамхоша Даьхен деза цIей.

Назрань

Селхан ший тайпара хозен сийрдаьннеи яр гор. Назрань. Массанахьа а, дIаюха мел хьежача гуш яр цIе байракхаш, вай партеи правительстван кулгалхой портреташ, тайп-тайпарча басаращца кийчдаь транспаранташ, лозунгаш, плакаташ.

Iуйрийна итт сахьат доалаш латт. Майда йолчахьа хьатIаух района предприятешкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча къахьегамхой, школарча дешархой колоннаш. Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дизара хетаяь къахьегамхой демонстраци дIайолаялалехьа, гулбеннарашта хьалхашка къамаьл дир КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара С. М. Бекова. Района къахьегамхошта карагIдаьннараш дувцаш цо белгалъяьхар дикагIа болх баь коллективаш. Царех я республикански яхье шоллагIа моттиг яьккха ГI. Ахриева цIерагIа «Электроинструмент» завод. Из толам баккхарах Октябра цIей хьатIакхоачача деношка цун коллектива еннай КПСС обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета, облсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх. Хьинаре къахьегаш я АТП, «Маяк» совхоза коллективаш, кхыяраш. Нов. Бекова белгалдаьхар района юрта боахама болхлоша даьха толамаш а дийза дисараш а. План 13,5 эзар тонн йолаш, таханарча денга районо паччахьалкхенна дIаеннай 15 эзар тонн совгIа шекара свеклаш. Даьхенна дIалургйола еррига-свеклаш 18 эзар тоннага дIакхоачаргья. Паччахьалкхенга дулхи шуреи йохкара итт бетта план кхоачашъяьй фермай болхлоша. Бакъда, аьлар нов. Бекова, кхы а дукха гуйран балхаш дисад чакхдаха дезаш. Сихонца чуэца еза хьажкIаш, генараш. Уж балхаш чехкагIа дарца вIаштIехьдаргда вай шера планаш толаме кхоачашъе...

ДIайолалу къахьегамхой демонстраци. Из хьаелл байракхаш яхьаш боагIарий колонно. Цунна тIеххьа йоагIа тIемеи къахьегамеи ветераний колонна, тIаккха дешархой, физкультурникаш, профтехучилища дешархой, ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завода болхлой, кхыбараш. Демонстраце дакъа лоацарех хIаравар курал с йиш йолаш ва шийна карагIдаьнначох. Духхьал цхьан ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводерча 620 болхлочо Октябра цIей хьатIакхоачача деношка кхоачашйир шоай кхаь шера план. Иштта къахьийга болхлой кIезига бац кхыча колоннашца а.

Демонстраци хоза чакхъяьлар. Дукха ха яьккхар наха иллеш доахаш, халхараш деш сакъердаш.

Орджоникидзевская

Орджоникидзевски станице Сийлахь - йоккхача Октябрьски социалистически революце 61 шу дизара шоай хьамсара цIей дездеш хилар Сунженски районера тайп-тайпарча къамех бола геттара дукха нах. Гулбеннараша чIоаггIа тIоараш а тохаш цIейна хетаяь митинг хьайиллар Сунженски райисполкома председатела С. С. Хасиева. Октябрьски револющи хинначул тIехьагIа районе хиннача хувцамех, иттлагIча пятилетке дIадахача шерашка района къахьегамхой иразерча вахарах, кхыдарех дола масалаш а кхувлаш укхаза къамаьл дир КПСС райкома хьалхарча секретара Г. Г. Самарске.

Социалистически яхье хьалхара моттигаш яьхача «Победа» яхача, ЦIеча Эскареи Ленинеи цIерагIча колхозий коллективашта делар кердача ялата тухсискал. Шоай, колхозахой хьаьнала къахьегам белгалбаккхарах баркал оалаш цу колхозий викалаша И. Т. Чебатарева, Л. П. Ясинецкаяс, Ш. Б. Чилаева, иштта гулбеннараш дезача цIейца даькъала бувцаш парте ветерана А. Н. Сакаловске, кхычар а къамаьлаш дир укхаза.

Цул тIехьагIа лакхе белгалъяьхача колхозий, хIанзле а паччахьалкхенга юрта боахама продукташ йохкара 4 шера план кхоачашъяьча «Сунженский» яхача совхоза, кхыча боахамий коллективаш хьалхашкахьа а латташ демонстрацеца чакхдаьлар цIей дезделга.

Урус-Мартан

Iуйрийна итт сахьат доала ха. ГIирсах кийчбеннача дог гIоздаьннача нахах йиза я В. И. Ленина памятник латта районни центра майда.

ДIайолалу района къахьегамхой митинг. Цига къамаьл даьча КПСС Урус-Мартановски райкома хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова белгалдаьккхар, башха-дика толамаш даьха района къахьегамхой Сийлахь-боккхача Октябра 61 шу дизара цIейна накъабаьхка хилар. Района хьайбаш леладераша тIеххкхоачашъяьй паччахьалкхенга дулхи шуреи йохкара итт бетта планаш, сомий бешамаш лелаераша кхоачашъяьй сом дIабалара шера план, укх деношка баьцадаараши, шекара свеклаши, хьажкIаши чуийца бала дага ба кхаш леладераш. Из толам боаккхача доккха дакъа юкъедихьад «Красноармейский» яхачеи Мичурина цIерагIчеи совхозий коллективаша. СССР керда Конституци тIайийца шу дузача денга — 7 октябрга кхоачашйир цар юртбоахама керттера продукци паччахьалкхенга йохкара кхаь шера планаш. Дика къахьегаш чакхдоаккх иттлагIча пятилетка хьалхара шу района промышленноста болхлоша а. Цунна дола тешал да республика райснашта юкъе яьржача социалистически яхье районо хьалхара моттиг яккхар. Нов. Кагерманова района берригга къахьегамхой даькъала бийцар Октябра дезача денца, КПСС XXV съезда исторически решенеш кхоачашъеча керда толамаш дахара уж тIа а хьийхар.

Митинг чакхъяьнначул тIехьагIа къахьегамхошта доккха концерт оттадир района художественни самодеятельноста коллективаша. Бийса юкъеяхача а хьахозаш яр эттача ловзарга лекхача пандара оаз. Детта тIоараш, наьха гIоза белар.

* * *

Иштта Октябра цIейна хетаяь митингаш хилар республика кхыча городашкеи районашкеи.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи культура отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 3-74-68; бухгалтере — 2-54-30; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отдела партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 3-74-68; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

СФ05325. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 7797.